

Sonja Laaksonen ja Vuokko Pieniniemi

Taitavaksi kynänkäyttäjäksi

Video vanhemmille tukemaan lasten kynätaitojen kehittymistä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti AMK

Toimintaterapian Koulutusohjelma

Monimuotoinen opinnäytetyö

26.9.2021

Tekijä	Sonja Laaksonen ja Vuokko Pieniniemi
Otsikko	Taitavaksi kynänkäyttäjäksi
Sivumäärä	44 sivua + 2 liitettä
Aika	26.09.2021
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Tutkinto-ohjelma	Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Jasu Forss, lehtori Jari Pihlava, lehtori
<p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksena tehtiin kirjallinen tuotos ja konkreettinen video yhteistyössä Espoon kasvun ja oppimisen toimialan opiskeluhuollon toimintaterapeuttien kanssa. Tavoitteena oli esitellä monipuolisesti erilaisia toimintoja, jotka tukevat kynä- ja kirjoitustaitoihin vaadittavia valmiuksia ja taitoja. Tarkoituksena oli kannustaa ja aktivoita vanhempia yhteisiin toimintoihin lapsen kanssa, samalla tuoden ilmi kuinka tärkeää on ottaa lasta mukaan arjen toimintoihin. Video on suunnattu pääasiassa 1–3 luokkalaisten lasten vanhemmille, mutta videon toiminnot ovat sovellettavissa kaikille, jotka tarvitsevat tukea hienomotoriikan ja kynätaitojen vahvistumisessa.</p> <p>Opinnäytetyön lähtökohtana oli kirjoitustaidon kehittyminen ja taidon säilyminen myös tulevaisuudessa. Aihe on puhututtanut koulumaailmaa viime vuosina, sillä kynänkäytön ja kirjoitukseen liittyvien perustaitojen hallinta on edellytys luku- ja kirjoitustaidon kehittymiselle. Opetussuunnitelman uudistumisen myötä kaunokirjoituksen opettamista ei enää vaadita koulussa, vaan opetus painottuu tekstaamiseen ja tietokoneella kirjoittamiseen. NykYTEknologia kehittyy kovaa vauhtia ja nuorten keskuudessa elektroniikan käyttö on lisääntynyt merkittävästi, joka on tuonut uusia haasteita koulumaailmaan.</p> <p>Videon toimintoja perusteltiin lapsen hieno- ja visumotoriikan kehityksellä huomioiden sosiaaliset, kulttuuriset sekä ympäristötekijät. Opinnäytetyössä hyödynnettiin Inhimillisen toiminnan mallia (MOHO), motorisen kontrollin ja oppimisen viitekehystä sekä ICF-luokituksia. Toimintakokonaisuudet videolla ovat askartelu, kynätehtävät, lauta- ja korttipelit, rakentelu sekä arjen omatoimisuus. Videossa on kuvia, videopätkiä, puheselostus, tekstitys, sekä liitteenä kuvailutulkkaus. Video julkaistaan Espoon Kaupungin julkisella YouTube-kanaalla. Saavutettavuuden kannalta jatkossa videosta voisi tehdä paperiversion ja videon tekstitykset voisi kääntää useammalle kielelle.</p> <p>Tälläkin hetkellä on käynnissä hankkeita luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseen, tutkimiseen ja arvioimiseen. Tulevaisuudessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, miten Covid-19- on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan lasten kirjoitus- ja kynätaitojen kehittämiseen, esimerkiksi etäopetuksen tuomien vaikutusten johdosta.</p>	
Avainsanat	Kynäote, kirjoitustaidon kehittyminen, hienomotoriikka, koulutoimintaterapia

Author	Sonja Laaksonen ja Vuokko Pieniniemi
Title	Towards Better Pencil Skills
Number of Pages	44 pages + 2 appendices
Date	26.09.2021
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Instructors	Jasu Forss, Senior Lecture Jari Pihlava, Senior Lecture
<p>The objective of this functional thesis was to introduce diverse functions and activities that support children's skills and capabilities required in pencil and writing skills. The aim was to encourage and activate parents to common occupations with children while expressing the importance of involving children in everyday activities. As an implementation of this thesis a written output and a concrete video were produced in collaboration with school occupational therapists of the City Espoo. The video was primarily aimed for parents of children in grades 1 to 3, however, the features of the video are applicable to anyone in need of support to strengthen their fine motor and pencil skills. The basis of this study was the development of writing skills and their preservation in the future. The topic has been widely discussed over the past years, as basic pencil and writing skills are a prerequisite for the development of literacy. Furthermore, modern technology and increased use of electronic device have caused new challenges in schools.</p> <p>The activities of the video were justified by the development of fine and visuomotor skills of children, while taking into account social, cultural and environmental factors. Model of Human Occupation (MOHO), motor control and learning framework as well as ICF-classifications were also utilized in this thesis. The activities in the video include crafts, pencil tasks, board and card games, construction, and independence in everyday activities. The video includes, pictures, video clips, narration, subtitles, and descriptive interpretation.</p> <p>Also now, projects are under way to develop and evaluate literacy. In the future, attention should be paid to how Covid-19 has influenced and will affect to the development of children's writing skills, for example due to the effects of distance learning.</p>	
Keywords	Handwriting, penmanship, fine motor skills, school-based occupational therapy

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Tarkoitus ja tavoitteet	7
3	Teoreettiset lähtökohdat	8
3.1	Toimintaterapia	11
3.2	Koulutoimintaterapia	13
3.3	Inhimillisen toiminnan malli	17
3.4	Fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö	20
3.5	Kouluympäristö ja opetussuunnitelma	20
3.6	Kirjoitustaito Suomessa	21
4	Kirjoitustaidon kehittyminen	24
4.1	ICF-luokitukset	25
4.2	Motorisen kontrollin ja oppimisen viitekehys	29
4.3	Hienomotoriikka ja kädentaidot	31
4.4	Kynä- ja kirjoitustaidot	34
4.5	Oppiminen ja oppimisvaikeudet	34
4.6	Sensorinen integraatio	36
5	Video kynätaitoja kehittävästä toiminnoista	36
5.1	Videon tuottaminen ja toteutus	37
5.2	Videon toiminnot	38
5.2.1	Askartelu	39
5.2.2	Kynätehtävät	39
5.2.3	Lauta- ja korttipelit	40
5.2.4	Rakentelu	40
5.2.5	Arjen omatoimisuus	43
6	Lopuksi	45
6.1	Yhteenveto	40
6.2	Katse tulevaisuuteen	43
	Lähteet	45
	Liitteet	
	Liite 1. Käsikirjoitus	
	Liite 2. Kuvailutulkkaukset	

1 Johdanto

Vuonna 2016 käyttöön otettuun peruskoulun opetussuunnitelmaan on lisätty tieto- ja viestintäteknologian taitojen kehittämistä. Oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä on uudistettu tarkoituksena vastata nyky-yhteiskunnan ja tulevaisuuden tieto- ja taitovaatimuksia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että teknologia näkyy opetuksessa ja opiskelussa entistä enemmän jo ensimmäiseltä luokalta lähtien. (Opetushallitus 2016: 101.) Samaan aikaan viime vuosina on uutisoitu paljon suomalaisten luku- ja kirjoitustaidon heikentymisestä. Muun muassa äidinkielen opettajain liiton puheenjohtaja Sari Hyytiäinen (2020) on huolissaan tästä noin viisi vuotta sitten alkaneesta ilmiöstä, joka on huomattu esimerkiksi kouluissa ja pääsykokeissa. Osasy kirjoitustaidon heikentymiseen on digitalisoituminen, mutta Hyytiäinen pitää kotien merkitystä äärimmäisen suurena lapsen kirjoitus- ja lukutaidon kehittymisessä. Se malli, minkä vanhemmat antavat kotona lapsilleen, on hyvin ratkaisevassa asemassa ohjaamassa lapsen toimintaa. Äidinkielenopettajat toivovatkin laajempaa tutkimusta nimenomaan kirjoitustaidon tasosta Suomessa. (Hyytiäinen 2020.) Aihe on ollut esillä mediassa, ja muun muassa tutkimusprofessori ja aivotutkija Minna Huotilainen kertoo haastattelussaan, kuinka käsin kirjoituksen vähentyminen vaikuttaa esimerkiksi muistiin, sillä aivoista iso osa-alue on varattu käsien käyttämiseen. (Huotilainen 2014.)

Espoon suomenkielisissä alakouluissa työskentelee tällä hetkellä kaksi toimintaterapeuttia osana opiskeluhoillon palveluja. Koulutoimintaterapeutti on koululaisen toimintakyvyn ja oppimisen asiantuntija, joka auttaa saamaan koululaisen arjesta mahdollisimman toimivaa ja merkityksellistä. Espoon koulutoimintaterapeutit työskentelevät yhteistyössä koululaisten, opettajien ja perheen kanssa löytääkseen ratkaisuja kouluarjen pieniin ja suuriin haasteisiin. Yksi näistä haasteista saattaa olla hienomotoristen taitojen kypsyttömyys. Tällöin esimerkiksi kynätyöskentelyn ja erilaisten työvälineiden käytön oppiminen on lapselle työlästä. (Karell & Karjalainen & Waris & Metsäranta & Laitinen 2020.) Koska kynänkäytön ja kirjoitukseen liittyvien perustaitojen hallinta on edellytys luku- ja kirjoitustaidon kehittymiselle, on kynä- ja kirjoitustaitojen vahvistaminen huomioitava jo alakoulun ensimmäisillä luokilla.

Tämän monimuotoisen opinnäytetyön yhteistyökumppaneina toimivat Espoon kasvun ja oppimisen toimialan opiskeluhoillon toimintaterapeutit. Koulutoimintaterapeutit toivovat yhteisöllisen työskentelynsä tueksi 1–3 luokkalaisten oppilaiden vanhemmille suun-

nattua ohjausta videon muodossa. Videolle koulutoimintaterapeutit toivovat monipuolista erilaisia toimintoja, jotka tukevat hienomotoriikan ja kynätaitojen kehittymistä. Konkreettisen videon tarkoituksena on jakaa tietoa ja ohjeita, kuinka helposti arjen sisälle voi mukauttaa erilaisia kynätaitoja tukevia toimintoja lapsen mielenkiinnonkohteiden mukaisesti. Videolla pyritään painottamaan myös vanhempien läsnäolon merkitystä ja lapsen mukaan ottamista arjen askareisiin.

Opinnäytetyössä käytetään käsitteinä kynä- ja kirjoitustaitoja. Näillä taidoilla kuvataan tässä opinnäytetyössä hienomotorisia, sensomotorisia ja hahmottamiseen liittyviä valmiuksia, silmä- käsiyhteistyötä sekä kognitiivisia taitoja ja valmiuksia, joita kynän käyttäminen ja kirjoitustaidon oppiminen vaatii. Kirjoitustaidolla ei tässä yhteydessä viitata esimerkiksi kielen omaksumiseen ja tuottamiseen, kirjoituksen asiasisältöön, luovaan kirjoittamiseen tai kielipilliseen oikeinkirjoitukseen. Tarkoituksena on tukea lasten kirjoitustaidon kehittymistä, ja keskittyä pääasiassa motorisiin valmiuksiin ja taitoihin, joita kynän käyttäminen ja kirjoittamisen oppiminen vaatii. Opinnäytetyö painottuu kynänkäytön ja kynäotteen haasteisiin, jotka voivat näkyä myös vaikeaselkoisena käsialana tai kirjoittamisen sujumattomuutena. Varhainen tukeminen ja haasteisiin puuttuminen luovat parhaan perustan lapsen oppimiselle. Espoon koulutoimintaterapeutit painottivat opinnäytetyön tarvetta alle 10-vuotiaille lapsille, sillä ensimmäisillä vuosiluokilla pyritään yksilöllisesti puuttumaan lapsen haasteisiin, jolloin oppiminen ja koulunkäynti olisi sujuvaa. Opinnäytetyötä ja sen tuotoksena syntynyttä videota voi kuitenkin hyödyntää myös vanhempien lasten ja kaikkien sellaisten henkilöiden kanssa, jotka tarvitsevat tukea kynätaitojen vahvistamiseen.

Opinnäytetyön tuotoksena tehty video perustuu kynä- ja kirjoitustaitojen taustalla vaadittaviin valmiuksiin ja taitoihin. Videon toimintoja perustellaan lapsen hieno- ja visuosomotoriikan kehityksellä huomioiden sosiaaliset, kulttuuriset sekä fyysiset ympäristötekijät. Teoriapohjassa keskitytään motorisen kontrollin ja oppimisen viitekehukseen sivuten myös psykososiaalista ja kognitiivista viitekehystä. Lisäksi taustalla hyödynnetään Gary Kielhornerin Inhimillisen Toiminnan Mallia (*Model Of Human Occupation*), jotta lapsi ja hänen lähiympäristönsä tulee huomioitua kokonaisuutena (Kielhofner 2008). Työssä hyödynnetään myös ICF-luokituksen näkökulmaa toiminnan analyysia tehtäessä. ICF-luokitus yhdistää eri ammattiryhmien yhteistä kieltä, avaa toimintakyvyn käsitettä laajasti ja tarjoaa tieteellistä perustaa terveydentilalle (ICF-luokitus 2021).

Yhteistyökumppanit voivat hyödyntää opinnäytetyötä ja lopputuloksena syntynyttä videota työssään yhteisöllisellä tasolla. Video on havainnollistava, helposti jaettava, infor-

matiivinen, selkeä ja lyhyehkö muoto, jonka katsominen ei vaadi vanhemmilta suhteetomasti aikaa. Video on tekstitetty suomeksi, mutta kuvaohjeistuksen ansiosta videota voi hyödyntää visuaalisesti myös muun kieliset vanhemmat. Lisäksi videoon on helppo palata tarvittaessa myöhemmin uudestaan, sillä se tullaan julkaisemaan Espoon kaupungin YouTube kanavalla. Videosta on saatavilla kuvailutulkkaus, joka löytyy opinnäytetyön liitteistä. Saavutettavuus on olennainen kriteeri videon tuottamisessa, joka mahdollistaa tiedon jakamisen mahdollisimman monelle.

2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on edesauttaa lasten kynä- ja kirjoitustaitojen kehittymistä vahvistamalla kotona tapahtuvaa harjoittelua. Tarkoituksena on antaa tietoa, neuvoja ja keinoja, kuinka kynätaitoja voi harjoitella, ja millaiset erilaiset toiminnot kehittävät kyseisiä taitoja. Opinnäytetyön tuotos tarjoaa monipuolisia ja sovellettavia toimintoja, jonka tarkoituksena on saada kynän käyttö mahdollisimman luontevaksi ja helpoksi. Toimintojen on tarkoitus olla lapselle mieluisia ja lapsen ikä- ja taitotasolle sopivia, jolloin lapsen sitoutuminen toimintaan kasvaa ja merkityksellisyys vahvistuu. Tarkoituksena on antaa vinkkejä, kuinka taitoja ja valmiuksia voidaan kehittää myös arjen jokapäiväisissä toiminnoissa, jolloin harjoittelu sulautuu arkeen helposti ja sujuvasti.

Vanhempien rooli lapsen koulunkäynnin tukemisessa on merkittävä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kannustaa vanhempaa osallistumaan ja kiinnostumaan lapsen taitojen kehittymisestä. Vanhemman ja lapsen välinen yhteinen tekeminen sitouttaa ja motivoi sekä lasta että vanhempia toimintaan. Perheet tulevat eri kulttuureista ja sosioekonomista lähtökohdista, eivätkä kaikki vanhemmat välttämättä tiedosta, kuinka tärkeä rooli ja vastuu myös heillä on lapsen oppimisen kannalta koulun lisäksi. Opinnäytetyössä käsitellään tuen merkitystä, jonka tarkoituksena on sitouttaa vanhempia yhteistyöhön koulun kanssa. Koulutoimintaterapeutit toivat myös ilmi, että monet vanhemmat haluavat olla aktiivisesti mukana lapsensa koulunkäynnissä, ja tekevät tiivistä yhteistyötä opettajien ja koulutoimintaterapeuttien kanssa. Vanhempien osalta on tullut myös toiveita selkeisiin ohjeisiin ja neuvoihin, mitä ja miten he voisivat harjoitella taitoja lapsen kanssa kotona. Opinnäytetyön tarkoituksena on siis kannustaa ja aktivoida vanhempia yhteiseen toimintaan lapsen kanssa, sekä antaa vanhemmille tietoa ja perusteita toimintojen taustalla vaikuttaviin tekijöihin, ja vinkkejä konkreettisista harjoitteluista teoriaan nojaten.

Kynä- ja kirjoitustaidot ovat merkittävä osa koulun arkea, ja niitä hyödynnetään edelleen lähes jokaisessa oppiaineessa. Tarkoituksena on tukea perustaitojen ja valmiuksien kehittymistä, jotta kirjoittaminen automatisoituu. Kun kirjoittaminen ei vaadi koutuuttomasti aikaa ja keskittymistä, voi tarkkaavaisuutta jakaa muulle uuden oppimiselle. Kirjoitustaito on arvokas taito, sillä se mahdollistaa lapselle akateemisten taitojen oppimisen, peruskoulun oppimäärästä selviytymisen ja yhteiskuntaan sopeutumisen. Espoon koulutoimintaterapeuttien toimeksianto on ajankohtainen digitalisoituvassa nyky-yhteiskunnassa. Kynätaidon kehittyminen nykylapselle sekä kirjoittamistaidon ylläpitäminen ja periytyminen tulevillekin sukupolville on edelleen tärkeä osa nykyistä koulujärjestelmää. Ennakoiva toiminta ja varhainen puuttuminen havaittuihin haasteisiin helpottaa tuen saamista ajoissa ja auttaa lasta toimimaan arjessa sujuvammin.

Opinnäytetyön tavoitteena on olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu, sekä riittävällä tasolla alan taitojen ja tietojen hallintaa osoitettava. (Vilka & Airaksinen 2003: 10.) Opinnäytetyöprosessi johdattelee ammatillisen teorian ja ammatillisuuden yhdistämiseen. Kynän käyttöä harjoitellaan jo varhaiskasvatuksessa, ja kirjoitustaidon oletetaan vakiintuvan sujuvammaksi alakoulun ensimmäisten luokkien aikana, joten yhteistyökumppanit toivoivat toimintojen soveltuvan pääasiassa 1–3 luokkalaisille oppilaille. Ensimmäisillä vuosiluokilla (1.–2.) pyritään tunnistamaan motorisen oppimisen vaikeudet, jotka voivat olla kytköksissä myös muihin oppimisen ongelmiin. Varhainen puuttuminen on haasteiden esiintyessä tärkeää, ja tukitoimet tulisi sijoittaa lapsen luonnolliseen toimintaympäristöön eli kouluun ja kotiin. Valmiuksien ja taitojen kehittymistä tukemalla voidaan luoda vankka pohja tulevalle oppimiselle. Sovitusta ikähaarukasta huolimatta opinnäytetyötä voi kuitenkin käyttää hyödyksi toimintoja soveltamalla iästä kaikkien oppilaiden kohdalla, joilla on hienomotoriikan ja kynän käytön haasteita.

Tavoitteena on esitellä erilaisia toimintoja vanhemmille, joita he voisivat tarjota lapselle kynätaitojen harjoitteluun, sekä antaa vanhemmille tietoa kynänkäytön kehitymisestä ja siihen vaadittavista valmiuksista. Tietoutta lisäämällä tavoitellaan myös vanhempien sitoutumista lapsen koulunkäyntiin. Videon toiminnoissa on tarkoituksella kuvattu myös lapsen ja vanhemman välisiä yhteisiä toimintoja, joiden tavoitteena on vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä yhteistyösuhdetta, sekä sitouttaa koko perhettä toimintaan. Kynätaitojen vaatimien valmiuksien kehittyessä myös kirjoittamisen taidot kehittyvät. Erilaisia keinoja luodessa otetaan huomioon myös perheiden sosioekonomiset lähtökohdat, kulttuuri sekä lasten erilaiset mielenkiinnon kohteet, jolloin kynätaitojen harjoittelu on kaikille mahdollista ja yhdenvertaista. Tavoitteena on tarjota ideoita ja keinoja, joita voi sisällyttää päivittäisen arjen ympärille ilman erityisiä hankintoja tai

esivalmisteluja. Videon esimerkkitoiminnoissa käytetään välineitä ja materiaaleja, joita löytyy pääsääntöisesti lähes joka kodista tai luonnosta. Osa välineistä on lainattavissa esimerkiksi kirjastosta tai saatavilla koulusta. Moneen toimintoon on vaihtoehtoisia välineitä ja materiaaleja, joita voi soveltaa kotona olevien resurssien mukaan. Toimintojen ideat ovat porrastettavissa ja mukautettavissa lapsen iän, taitotason, ympäristön ja mielenkiinnon kohteiden mukaan. Tavoitteena on, että lapsi motivoituu erilaisiin toimintoihin hyödyntäen mielikuvitustaan, ja vanhemmat pystyvät yhdessä lapsen kanssa keksimään mielekkäitä toimintoja, jotka tukevat kynätaitojen kehittymistä.

3 Teoreettiset lähtökohdat

3.1 Toimintaterapia

Tarpeet motivoivat ihmistä toimintaan. Esimerkiksi nälän, janon, kylmän ja kuumien tunteukset stimuloivat ihmistä korjaamaan fysiologisen tilan aiheuttamaa epämukavaa olotilaa pukeutumalla tai riisumalla, sekä hankkimalla syötävää ja juotavaa. Toinen tarpeista pohjautuva toiminta on suojaavaa ja ennaltaehkäisevää, kuten tarve kehittää taitoja ja valmiuksia. Ihminen pyrkii kehittämään itseään hankkimalla ja harjoittelemalla taitoja, joita tarvitaan esimerkiksi ongelmien ratkaisemiseen ja asioiden suunnitelmalliseen tekemiseen, vuorovaikutukseen muiden kanssa sekä toimeentuloon. Viimeinen tarpeisiin perustuva toiminta perustuu toimintaan sitoutumiseen. Näiden tarpeiden täytyminen antaa ihmiselle tarkoitusta, tyytyväisyyttä ja ”täyttymisen” tunnetta. Onkin laajalti tunnustettu, että toiminta edistää terveyttä monellakin tapaa. (Schell & Gillen 2019: 116–117.)

Joissakin olosuhteissa ihmisillä on vaikeuksia suoriutua tai olla osallisena terveyttä ja hyvinvointia tukevissa toiminnoissa. Siksi toimintaterapiasta on kehittynyt oma tieteenalansa ja toimintaterapeutista ammattilainen, jolla on tietotaitoa keinoista, joilla ihmisiä voidaan tukea osallistumaan terveyttä ylläpitävään ja edistävään toimintaan. Termillä ”toiminta” (*occupation*) tarkoitetaan ihmisen tekemiä asioita, jotka he kokevat henkilökohtaisesti ja kulttuurillisesti mielekkäiksi, kun taas ”osallistumisesta” (*participation*) puhutaan rajatummin silloin, kun henkilö todella sitoutuu toimintaan. (Schell & Gillen 2019: 115.)

Toimintaterapia perustuu toiminnantieteeseen (*occupational science*), joka tutkii ihmisen toimintaa arjessa. Toiminnantieteessä tutkitaan toiminnan mahdollistavia tekijöitä,

jonka keskiössä on yksilön merkityksellinen toiminta hänen henkilökohtaisessa arjessaan. Toimintaterapia perustuu tieteelliseen tutkittuun tietoon, näyttöön ja hyviin tieteellisiin käytäntöihin. Toimintaterapia toteutetaan ihmisen omassa toimintaympäristössä, tai tiivistä osana sitä. Toimintaterapian tavoitteena on mahdollistaa osallisuus yhteiskunnassa, jota tarkastellaan sosiaalisen, kulttuurisen ja fyysisen toimintaympäristön näkökulmista. Toimintaterapian tutkimuksen suorittaneet saavat Valviralta oikeuden toimia laillisesti terveydenhuollon ammattilaisena. Toimintaterapiaa voi harjoittaa vain tutkimuksen suorittanut henkilö, joka voi työllistyä yksityisellä, julkisella tai kolmannella sektorilla. (Toimintaterapeuttiliitto 2021.) Toimintaterapiasta voivat hyötyä kaikki henkilöt, joiden toimintakyky on arjessa heikentynyt tai rajoittunut.

Terapeuttiset strategiat ovat terapeutin toimintaa, jotka vaikuttavat asiakkaan tekemiseen, tunteeseen ja/tai ajatteluun halutun muutoksen helpottamiseksi. Yksi näistä terapeuttisista strategioista on neuvominen (*advising*). Terapeutit neuvovat asiakkaita, kun he suosittelevat interventiotavoitteita ja -strategioita. Neuvontaan kuuluu toteuttamiskelpoisten ja toivottavien tavoitteiden jakamista asiakkaalle, sekä mahdollisten vaihtoehtojen osoittaminen, joilla tuloksia voi saavuttaa. Terapeutti antaa usein perusteluja vaihtoehtoille saadakseen asiakkaan suostumaan valitsemaan jonkin vaihtoehtoista ja sitoutumaan toimintaan. (Kielhofner 2008: 185–189.) Opinnäytetyön tuotoksena tuotettu video antaa neuvontaa vanhemmille, sekä osoittaa ja perustelee vaihtoehtoja.

Toimintaterapianimikkeistön mukaan toimintaterapeutin neuvontaan ja ohjaukseen toiminnallisuuden edistämiseksi sekä toiminnallisten ongelmien ennaltaehkäisemiseksi sisältyy neuvonta ja ohjaus toimintakokonaisuuksien hallinnassa, taitojen vahvistamisessa, valmiuksien kehittämisessä sekä ympäristössä toimimisessa. Taitojen vahvistamisen neuvonnassa ja ohjauksessa toimintaterapeutti ohjaa asiakasta ylläpitämään ja vahvistamaan sekä oppimaan uusia motorisia, psyykkisiä, sosiaalisia sekä prosessitaitoja. Asiakasta ohjataan toimimaan turvallisesti ja mahdollisimman itsenäisesti. Valmiuksien kehittämisen neuvonnassa ja ohjauksessa toimintaterapeutti ohjaa asiakasta omatoimiseen harjoitteluun, jotta asiakas parantaisi sensorisia, motorisia, kognitiivisia, psyykkisiä ja sosiaalisia valmiuksiaan. (Savolainen & Aralinna 2017: 29.) Opinnäytetyössämme neuvomme ja ohjaamme lapsia ja heidän vanhempiaan omatoimiseen harjoitteluun kotiympäristössä.

3.2 Koulutoimintaterapia

Toiminnallinen identiteetti määritellään osaksi käsitystä siitä, kuka on ja keneksi haluaa tulla sisältäen toiminnallisen osallistumisen historian. Toiminnalliseen identiteettiin kuuluvat henkilön roolit ja ihmissuhteet, mielenkiinnonkohteet ja mitä henkilö pitää tärkeänä, rutiinit ja taidot sekä ympäristön tuki ja odotukset. Toiminnallinen pätevyys (*occupational competence*) sisältää odotukset rooleista ja omista arvoista, sekä toiminnan perusvaatimukset ja näiden asioiden keskinäisen suhteen. Siihen kuuluu rutiinien ylläpitäminen, jonka avulla henkilön toiminnat ja vastuut voidaan hoitaa, sekä osallisuus toimintoihin, jotka tuottavat tyydytystä ja kykenevyyttä. Toiminnallinen identiteetti ja toiminnallinen pätevyys ovat kaksi komponenttia, jotka muodostavat toiminnallista adaptaatiota eli mukautumista. (Kielhofner 2008: 106–107.) Jokaisella lapsella on oma rooli toimia ja vastuu, kuinka toimia. Opettajat ja kouluympäristö antavat raamit oppimiseen ja tahdin, jolla jokaisen lapsen oppimista kuuluisi suorittaa. On kuitenkin muistettava, että jokainen oppija on ainutlaatuinen ja oppiminen tapahtuu henkilön oman kasvun ja kehityksen mukaisesti. Peruskoulussa koetut oppimisen kokemukset vaikuttavat myös tulevaisuudessa siihen, kuinka henkilö kokee jatko-opinnoissa oppimiskokemuksia.

Lapsuudessa ihmisen kehitys ja kasvu etenevät nopeasti ja luovat perustaa kaikille myöhemmin opittaville tiedoille ja taidoille. Lapsen kehityksen ymmärtäminen on tärkeää perustietoa lasten kanssa työskentelevälle toimintaterapeutille. Toimintaterapeutin täytyy ymmärtää, millaisia muutoksia lapsen kehityksessä tapahtuu tukeakseen lapsen taitojen kehitystä ja mahdollistaakseen toimintaan osallistumista. (Case-Smith 2015: 65.)

Toimintaterapia on yksi koulun opiskeluhoitojen palveluista, jolla etsitään ratkaisuja oppimiseen liittyviin oppilaan toimintakyvyn haasteisiin, jotta jokainen oppilas voisi kokea koulunkäynnin merkitykselliseksi, ja osallistumaan kouluarkeen ja opetukseen mielekkäästi. Espoossa työskentelee tällä hetkellä suomenkielisessä opetustoimessa kaksi toimintaterapeuttia alakoululaisten oppilaiden tukena, joiden monipuoliseen työnkuvaan kuuluu muun muassa luokan havainnointia ja tukityöskentelyä, oppilaiden yksilöllisiä tukikäyntejä, vertaistuki- ja taitoryhmiä sekä terapiakäyntejä yksin tai ryhmässä. (Espoo 2020.) Oppimista on hyvä tukea ryhmässä ja yksilöllisesti, jolloin oppiminen on kaikista tuottavinta, lapsi saa ainutlaatuisia kokemuksia ja tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään.

Koulutoimintaterapeutit tekevät tiivistä yhteistyötä opettajien, oppilaiden, perheiden ja opiskeluhuollon muiden ammattilaisten, kuten psykologien ja kuraattorien kanssa. Suuressa roolissa on myös yhteisöllinen työ, jonka tavoitteena on muokata kouluympäristöä ja toimintatapoja niin, että oppilaiden on helpompi osallistua ja työskennellä koulussa. Koulutoimintaterapeutti Laitisen (2020) mukaan on hienoa, että he voivat tehdä ennaltaehkäisevää työtä koulussa, sillä se on lapselle luontainen ja merkityksellinen kehitys- ja kasvuympäristö. Kun tukitoimet ovat osa lapsen normaalia arkipäivää, se mahdollistaa varhaisen tuen sekä vähentää lasten ja perheiden kuormitusta. Koulutoimintaterapeutti Metsärannan (2020) mukaan hyvinvointiin liittyvä turvallisuus syntyy siitä, että lapsi kokee onnistuvansa ja osaa toimia omassa arjessaan, joka on osallisuuden perusedellytys. (Espoo 2020.)

Toimintaterapiassa yhdistyy myös vanhempien tärkeys, läsnäolo ja luottamus toimintaterapeuttiin. Sitoutunut vanhempi tuo lapsen toimintaterapiaan merkityksellistä tietoa, joka on keskeinen osa toimintaterapiaa. Vanhemmat ovat lapsensa asiantuntijoita sekä tiedonlähteitä ja ymmärtävät usein lastansa paremmin kuin ulkopuoliset henkilöt. (D'Arigo & Copley & Poulsen & Ziviani 2019.) Vanhemmat voivat kokea voimaantumisen tunnetta, kun ovat aktiivisesti mukana lapsen toimintaterapiaprosessissa. Tiivis yhteistyö auttaa keksimään keinoja ja ratkaisemaan haasteita, joita esiintyy lapsen arjessa. Toimintaterapiassa harjoiteltuja toiminnallisia tehtäviä voi harjoitella usein myös muutenkin kotona ja sovelluttaa arkeen mukaan.

3.3 Inhimillisen toiminnan malli

Inhimillisen toiminnan malli (*Model of human occupation*) tukee toimintaterapian paradigmaa, jossa toiminta on asian ydin. Malli tukee toimintakeskeistä käytäntöä, auttaa priorisoimaan asiakkaiden tarpeita ja tarjoaa kokonaisvaltaisen kuvan asiakkaan tilanteesta, sekä asiakaslähtöisen lähestymistavan asiakkaan kanssa työskentelyyn. Lisäksi malli tarjoaa vahvan perustan tavoitteiden luomiselle ja luo perusteet interventiolle. (Kielhofner 2008: 1.) Käsitteet avaavat ja pyrkivät johdattelemaan meitä tarkemmin asiakkaan elämään ja valittuihin toimintoihin ja sitä kautta myös henkilökohtaisiin tarpeisiin ja haasteisiin.

Kielhofnerin (2008) mukaan ihmisen toimintaa voidaan kuvailla kolmella tasolla: toiminnallinen osallistuminen, toiminnallinen suorituskyky ja toiminnalliset taidot (kuvio 1). Toiminnallinen osallistuminen tarkoittaa tekemistä sen laajimmassa merkityksessä. Se sisältää osallistumisen toimintaan työssä, leikissä ja päivittäisissä toimissa. Toiminnalliseen osallistumiseen vaikuttaa kollektiivisesti ihmisen suorituskyky, tottumus, tahto

sekä ympäristöolosuhteet. Se on sekä henkilökohtaista, että kontekstuaalista. Toimintaan, johon henkilö sitoutuu vaikuttaa yksilön ainutlaatuiset motiivit, roolit, tottumukset, kyvyt ja rajoitukset. Kontekstuaalisessa merkityksessä ympäristö voi joko mahdollistaa tai rajoittaa toimintaan osallistumista. (Kielhofner 2008: 101–102.) Pyrimme videon avulla ohjaamaan lapsen vanhempia eli käytännössä muokkaamaan lapsen ympäristöä ja mahdollistaa toimintaan osallistumista. Kirjoitustaito on yleishyödyllinen taito, joka voi liittyä kaikkiin elämän osa-alueisiin. Työn ja koulun lisäksi kirjoitus- ja kynätaitoja voi tarvita leikissä ja vapaa-ajalla esimerkiksi piirtämisessä, mutta myös päivittäisissä toimissa esim. kauppalappua kirjoittaessa.

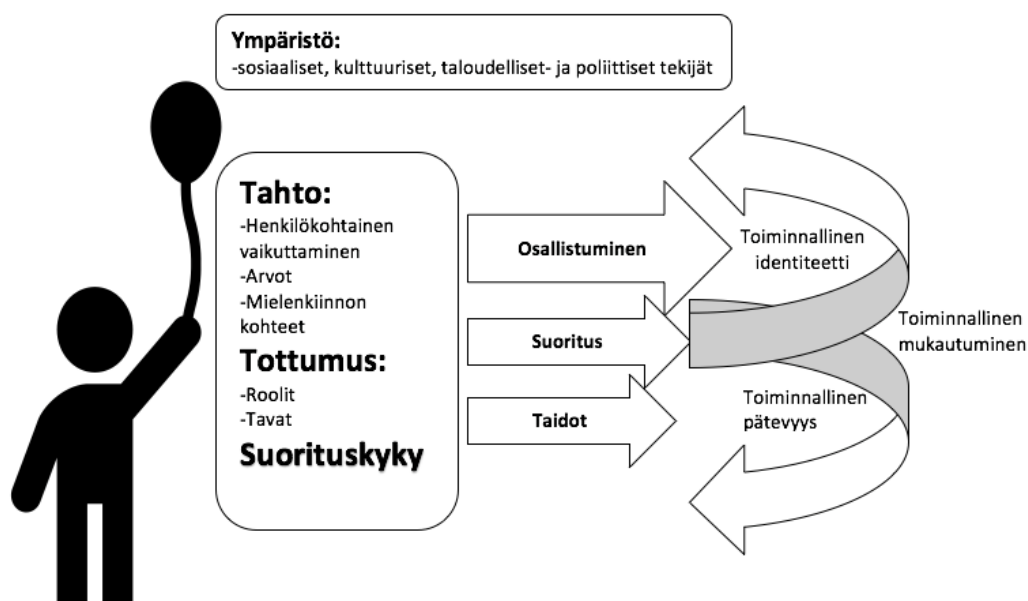
Jotta voisimme valita videota varten lapselle mielekkäitä ja merkityksellisiä toimintoja, tarvitsemme ymmärrystä olosuhteisiin, jotka selittävät miten ihminen valitsee, organisoii ja suorittaa toimintoja. Inhimillisen toiminnan mallissa ihmisen toimintaan vaikuttavat kolme toisiinsa liittyvää komponenttia: tahto (*volition*), totumus (*habituation*) ja suorituskky (*performance capacity*). Tahto viittaa motivaatioon suorittaa toimintoja, joka on oleellista huomioida valitessamme videon toimintoja. Tahdon osa-alueita ovat henkilökohtainen vaikuttaminen, arvot ja mielenkiinnon kohteet. (Kielhofner 2008: 12–14.) Jotta lapsi motivoituu toimintaan ja haluaa suoriutua siitä itselleen parhaalla mahdollisella tavalla, on toiminnon vastattava lapsen mielenkiinnonkohteita. Jos lapsi pääsee itse vaikuttamaan toiminnon valintaan, se myös todennäköisesti motivoi lasta vielä enemmän.

Tottumuksella tarkoitetaan tapaa, jolla toiminta suoritetaan, jolloin niistä muotoutuu rutiineja. Tavot ja roolit vaikuttavat siihen, miten ihminen toimii tietyssä ajallisessa, sosiallisessa ja fyysisessä ympäristössä. (Kielhofner 2008: 16–18.) Tottumus käsittää myös sisäistetyt roolit (*internalized roles*) (Taylor 2017: 17). Ensimmäisten luokkien aikana lapselle syntyy tietyt tottumukset ja tavot, ja lapsi oppii käsittelemään uutta roolia. Lapsi pyrkii sisäistämään uudet tavot ja roolit koulu- ja kotiympäristössä. Tämän taustalla on muistettava, että jokainen lapsi toimii erilaisessa ja omassa kotiympäristössään omalla tavallaan. Videon toiminnot on suunniteltu niin, että niitä on helppo mukauttaa ja porrastaa yksilölliseen toimintaympäristöön.

Toiminnallinen suorituskky merkitsee suurempien toiminnan palojen kokonaisuutta, jotka muodostavat johdonmukaista toimintaa. Toiminnallisten taitojen käsite tarjoaa yksityiskohtaisemman ja hienojakoisemman tarkastelemisen kohteen siitä, mitä henkilö tekee osallistuakseen tarkoituksenmukaisesti toimintaan. (Kielhofner 2008: 101.) Suorituskky tarkoittaa fyysisiä ja psyykkisiä kykyjä, joita tarvitaan toiminnan suorittami-

seen. Muun muassa tuki- ja liikuntaelimestö sekä neurologiset tekijät vaikuttavat fyysiseen suorituskyyyn, ja esimerkiksi muisti, hahmottaminen sekä kognitiiviset tekijät taas psyykkiseen suorituskyyyn. (Kielhofner 2008: 18–20.) Nämä kehon toiminnot ja ruumiin rakenteet ovat perusta suoritukselle. Taidot voidaan jaotella motorisiin taitoihin, prosessitaitoihin sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin. Toiminnallinen osallistuminen sisältää toiminnallisen suorituskyyyn, ja suorituskyyky sisältää toiminnalliset taidot. (Kielhofner 2008: 103–104.) Kynä- ja kirjoitustaitojen vaatimien motoristen taitojen ja fyysisen suorituskyyyn lisäksi on huomioitava lapsen toiminnallinen osallistuminen ja ympäristön merkitys.

Inhimillisen toiminnan mallin mukaan kaikki mitä ihminen tuntee, ajattelee ja tekee, on lähtöisin tahdon, totumuksen ja suorituskyyyn sekä ympäristön dynamisesta vuorovaikutuksesta (Taylor 2017: 26). Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) havainnollistetaan käsitteiden yhteistä vuorovaikutusta. Inhimillisen toiminnan mallin avulla jäsennetään käsitystä opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksien käsitteiden merkityksestä henkilön toiminnassa sekä käsitteiden välisiä suhteita.

Kuvio 1. Inhimillisen toiminnan mallin keskeiset käsitteet ja niiden välinen yhteys oppilaan näkökulmasta (mukaillen Taylor 2017: 119).

Kuviossa 1 on kuvattu toiminnallisen identiteetin (*occupational identity*) muodostumista ihmisen toiminnan ja kokemusten mukaisesti, joka on vaikuttavana tekijänä tulevaisuuden suunnitelmien ja koko elämän valintojen kanssa. Toiminnallinen pätevyys (*occupational competence*) taustalla kertoo, miten ihminen toteuttaa toiminnallista identi-

teettiä hänen omassa arjessaan. Toiminnallinen identiteetti ja pätevyys vaikuttavat toisiinsa vahvasti, ja myönteisen toiminnallisen identiteetin ja pätevyyden pohjalta ajan kuluessa syntyy toiminnallinen mukautuminen (*occupational adaptation*). Toiminnallinen mukautuminen kertoo kykyä muokata omaa toimintaansa erilaisissa tilanteissa ja kehittää elämän osa-alueita, tai parantaa kokonaisvaltaista hyvinvointia monipuolisesti eri toimintojen avulla. (Taylor 2017: 116–118.) Koulussa ja kotona koetut kokemukset voivat vaikuttaa niin positiivisesti kuin negatiivisestikin tulevaisuuden valintoihin.

3.4 Fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö

Ympäristö voidaan määritellä psyykkiseksi ja sosiaaliseksi, kulttuuriseksi, taloudelliseksi ja poliittiseksi kontekstiksi, joka vaikuttaa henkilön toiminnasta suoriutumiseen ja siihen motivoitumiseen. Tilat ovat fyysisiä ympäristön alueita, jotka ovat paikkaan sidottuja ja järjestetty tavoilla, jotka vaikuttavat ihmisen toimintaan niissä. Tilat ovat sidoksissa sosiaalisiin ja kulttuurisiin ulottuvuuksiin, ja ne tunnistetaan yleisesti tarkoituksenmukaisiksi paikoiksi suorittaa tiettyä toimintaa. (Kielhofner 2008: 86–88.) Luokkahuone tarjoaa tarvittavat välineet opiskeluun, ruokalassa on tarkoitus syödä, leikkikentällä on keinoja, kiipeilytelineitä ja muita leikkivälineitä jne. Kouluympäristöön ja luokkahuoneisiin pyritään luomaan opiskelua edistävät tilat. Fyysiseen ympäristöön kuuluvat varsinaisen fyysisen tilan lisäksi luokkahuoneen valaistus, materiaalit, äänet, hajut, lämpötila, kalusteet ja työskentelyvälineet. Tilojen akustiikalla voidaan vaikuttaa ylimääräiseen meluun ja ääniin, jotka saattavat häiritä keskittymistä, valaistus taas voi häiritä tai helpottaa opiskelua. Fyysisellä ympäristöllä voi siis olla estävä tai edistävä vaikutus oppimiseen.

Fyysiseen ympäristöön kuuluvat myös esineet ja toimintaan käytettävät välineet (Kielhofner 2008: 88). Kirjoitusvälineisiin kuuluvat kynät ja kirjoitusalus, joka koulussa yleisemmin on paperi, vihko tai oppikirja. Eri pituiset, paksuiset ja materiaaliset kynät voivat vaikuttaa kynäotteeseen ja kirjoittamiseen. Lapsen vasta harjoitellessa kynäotetta, voi lyhyempi kynä olla helpompi, jolloin kynäote ei pääse liian korkeaksi. Paksummasta kynästä voi olla helpompi pitää kiinni, ja esimerkiksi paksulla tussilla piirtäessä ei voimansäätelyn tarvitse olla yhtä tarkkaa kuin lyijykynällä kirjoittaessa. Kypsää kynäotetta voidaan tukea muun muassa kynätuilla (kuva 1), jotka auttavat lasta pitämään kynää kolmisormiotteessa. Kynätukia on saatavilla paljon erimallisia, mutta pääsääntöisesti ne kaikki kiinnitetään kynän varteen lähelle kynän kärkeä. Videolla esittelemme ja kuvaamme erilaisia kynätukia, joita tarvittaessa voi hyödyntää kynäotetta harjoiteltaessa.

Kuva 1. Erilaisia kynätukia

Kuten jo todettiin, monilla tekijöillä on vaikutus kirjoitustaidon kehittymiseen ja motivaatioon sen harjoittelussa. Ympäristötekijöitä tulee tarkastella fyysisten puitteiden lisäksi laajemmin ja pohtia myös sosiaalisten ja kulttuurillisten tekijöiden vaikutusta kädentaitojen kehittymiseen. Sosiaalisiin tekijöihin kuuluvat sosioekonominen tila sekä sukupuoli- ja rooliodotukset. Kulttuurin tapaan sosiaaliset tekijät eivät todennäköisesti vaikuta peruskädentaitojen kehittymiseen, mutta niillä voi olla suurempi vaikutus taitoihin, joita tarvitaan esineiden monimutkaisempaan käsittelyyn ja erilaisten työkalujen käyttöön. (Exner 2005: 305.) Esimerkiksi kaikilla vähävaraisten ja pienituloisten perheiden lapsilla ei välttämättä ole käytössään legoja, erilaisia rakennusmateriaaleja, tai älylaitteita, jotka ovat hyvin tavallisia välineitä keski- ja hyvätuloisten perheiden kotiympäristössä. Lapsen kulttuuriin liittyvät tärkeät esineet vaikuttavat esineiden käsittelyn kehittymiseen (Exner 2005: 305). Esimerkiksi kulttuureissa, joissa syödään pääasiassa käsin tai syömäpuikoilla, ei lapsella ole mahdollisuutta kehittää työkalukohtaisia taitoja esimerkiksi haarukalla ja veitsellä syömiseen, jos nämä esineet eivät ole lähtökohtaisesti käytettävissä.

Kulttuuri vaikuttaa myös käsitykseen siitä, mitkä taidot ja asiat ovat lapsen kehityksen kannalta tärkeitä, ja näkemys mm. leikin tärkeydestä vaihtelee. Lisäksi esimerkiksi sukupuoli- ja rooliodotukset saattavat vaikuttaa siihen, millaisia välineitä ja materiaaleja lapsella on käytössään. On edelleen paljon toimintoja, joita yleisesti jaotellaan niin kut-

suttuihin tyttöjen ja poikien leikkeihin, tai miesten ja naisten töihin, vaikka nämä sukupuolirooliodotukset pikkuhiljaa väistyvätkin nykypäivän sukupuolineutraaliuden yleistyessä. Lisäksi lapsen omat mielenkiinnon kohteet sekä temperamenttisuus vaikuttavat siihen, millaisten toimintojen pariin lapsi hakeutuu saadessaan itse valita, ja millaiset leikit ja pelit kiinnostavat häntä eniten. Ympäristön vaikutus on myös suuri; toisilla lapsilla on tarjolla enemmän hienomotoriikkaa vahvistavia pelejä ja leikkejä, kuten rakensuvälineitä, askartelua, palapelejä ja lautapelejä, kun taas toisessa ympäristössä lasta voidaan ohjata enemmän karkeamotorisiin leikkeihin, kuten pallopeleihin, ajettaviin leluihin ja kiipeilyleikkeihin. Jotkut kulttuuri- tai sosiaaliryhmät eivät pidä lasten leikkiä ylipäättänsä kovin tärkeänä, jolloin käytettävissä voi olla lähtökohtaisesti hyvin yksipuolisesti ja vähän kaikenlaisia leikkimateriaaleja. (Exner 2005: 305.)

Koulussa oppimisympäristö perustuu vuorovaikutukseen. Opettajilla ja oppilailla on omat roolit sekä tehtävät, ja tämä kokonaisuus luo koulun oppimisympäristöä (Routarinne & Uusi-Hallila 2008: 36). Kirjoittamistaidon kehittymisessä on tärkeä huomioida myös kouluympäristö, ja sen asettamat vaatimukset ja mahdollisuudet. Koulussa on omanlainen fyysinen ympäristö, johon kuuluu mm. koulurakennus, piha, luokkatilat ja välineet. Sosiaalisessa ympäristössä on opettajat, luokkatoverit, luokkakoko ja muu henkilökunta. Kulttuurillinen ympäristö on monin tavoin kytköksissä yllä oleviin tekijöihin. Kulttuuri muovaa ja määrittelee myös sosiaalista ja fyysistä ympäristöä. Ympäristö voi joko mahdollistaa tai estää toimintaa. Suomessa monikulttuurillisuus on lisääntynyt viime vuosien aikana ja maahanmuutto on muokannut yhteiskuntaa, joka näkyy myös suomalaisessa kouluympäristössä. Yhteiskunnan monikielisyys ja monikulttuurisuus muuttavat kouluopetuksen sisältöä, joka näkyy mm. taito- ja taideaineiden ja myös muiden muun aineen opetuksessa. Monikielisyys ja kulttuurisuus asettavat erinäisiä haasteita kouluympäristössä, mutta ne voivat kääntyä myös rikkaudeksi. (Routarinne & Uusi-Hallila 2008: 120–121.) Rikkaudeksi voidaan nähdä esimerkiksi eri kulttuurien tuomat kädentaidot, savi- ja lankatyöt. Oppilaat voivat kiinnostua koulussa tai vapaaajalla eri kulttuurien kädentaidoista, jotka vahvistavat käden hienomotorisia taitoja.

3.5 Kouluympäristö ja opetussuunnitelma

Esikoulusta ensimmäiselle luokalle siirtyminen on iso ja jännittävä askel elämässä, ja Taylorin (2017) mukaan muutoksissa on mukana tahdon, totumuksen ja suorituskyvyn osa-alueita. Koulun aloitus herättää väistättämättä lapsessa uusia tunteita, ajatuksia ja toimintatapoja. (Taylor 2017: 30.) Muutoksissa esiintyy kolme vaihetta; tutkiminen (*exploration*), pätevyys (*competency*) ja saavuttaminen (*achievement*). Tutkimisen vai-

heessa lapsi tutustuu uuteen sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöön, sekä tutustuu uusiin rooleihin, toiminnan muotoihin. Tämän vaiheen edellytykseen lukeutuu turvallisuuden tunne uudessa ympäristössä. Turvallisuuden tunnetta lisäävät tutut esineet ja ihmiset. Näiden myötä toimintamallit vakiintuvat ja niistä muovautuu tapoja, joka kuvaa pätevyuden vaihetta. Kolmas vaihe kuvastaa kehittyneitä tarvittavia taitoja ja tottumuksia, kuinka esimerkiksi lapsi toimii koulussa ja kotona vapaa-ajan ja päivittäisten toimintojen parissa. Jokainen lapsi on yksilö, kehittyy omalla tahdillaan ja käy läpi oman kehitysprosessinsa. (Taylor 2017: 209–210.)

Esikoulusta ensimmäiselle luokalle siirtymisen mukana vaihtuu usein myös fyysinen ympäristö. Kouluympäristö on usein suurempi kokonaisuus, joka saattaa jännittää ensimmäiselle luokalle menevää lasta. Vanhempien tuki isossa muutoksessa on tärkeä ja vanhemmat voivat esitellä kouluympäristöä lapselle jo hyvissä ajoin ennen muutosta esimerkiksi vieraillemalla tulevan koulun ympäristössä. Etukäteen valmistellut tilanteet tukevat suorituskyvyn osa-alueita, joka on sidoksissa myös oppimiseen. Myös esikoulusta tutut lapset luovat turvaa sosiaaliseen ympäristöön, joten usein lapsen jännitystä helpottaa, jos tuttuja lapsia päätyy samaan kouluun tai jopa samalle luokalle, jolloin lapsi tuntee nopeammin kuuluvansa ryhmään.

Kuulumisen tunne on tärkeä hyvinvoinnin näkökulma. Kuuluminen (*belonging*) tarkoittaa johonkin ryhmään tai yhteisöön kuulumista, ja tunnetta yhteydestä tiettyihin paikkoihin. Kuuluminen tarkoittaa sitä, että tuntee itsensä hyväksytyksi ja nauttii siitä olosta, joka tulee tuttujen asioiden tekemisestä tuttujen ihmisten kanssa sellaisissa yhteyksissä ja tilanteissa, joita ymmärtää. (Schell & Gillen 2019: 119.) Kaikilla on tarve kuulua johonkin, ja myös koulussa lapsilla on usein tarve kuulua porukkaan. Koulussa on erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä luokkatasolta kaveripiireihin. Kirjoittaminen ja kynätaidot ovat olennainen osa ryhmän toimintaa oppituntien aikana. Taitojen osaaminen helpottaa osallistumista ja kuulumisen tunnetta, ja edistää näin lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Koulutoimintaterapeutin on tarkoitus vahvistaa oppilaiden kuulumisen tunnetta mahdollistamalla kaikille tasavertainen osallistuminen ja tukea koulussa vaadittavista toiminnoista suoriutumista.

Lapsen työskentelyasento ja kynäote on merkittävässä roolissa kirjoittamisen kehityksessä. Toimintaterapeutti kiinnittää huomiota kirjoituksen ergonomiaan, eli muun muassa siihen, kuinka lapsi pitää kynää kädessään, kuinka voimakkaasti lapsi käyttää kynää, miten apukäsi tukee toimintaa ja millainen kirjoitusasento lapsella kokonaisuudessaan on. Työterveyslaitoksen määritelmän mukaan ergonomia on ihmisen ja toimin-

työympäristön tutkimista, ja tavoitteena on kehittää kokonaisvaltaisesti fyysistä toimintaa, joka kehittää suorituskkyä paremmaksi. Ergonomian avulla pyritään mukauttamaan työvälineet, työympäristö ja henkilökohtaiset ominaisuudet parhaaksi mahdolliseksi, jolloin toiminnan tuottavuus on tehokkainta. Ajallisten puitteiden määrittäminen, kuten työskentelyjaksot, sekä työn tauotus ovat ergonomian keinoja järjestellä kyseistä toimintaa. (Työterveyslaitos.) Opiskeluun tarvittavat työskentelyvälineet ja työskentelyympäristö pyritään sopeuttamaan ja vastaamaan lapsen ominaisuuksia ja tarpeita ergonomian avulla. Ergonomian avulla voidaan parantaa myös työskentelyn turvallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä häiriötöntä ja tehokasta toimintaa. Ergonomia perustuu tietoon ihmisen rakenteista, toimintamekanismeista, kyvyistä, tarpeista ja toimintatavoista, jotka tulee huomioida toimintaympäristön suunnittelussa. (Launis & Lehtelä 2011: 19.)

Ergonomisessa työskentelyasennossa jalkapohjat ovat tukevasti lattialla ja kädet tuettuna kevyesti pöydällä (Työterveyslaitos). Kirjoituspöydän korkeudella ja tuolilla on paljon vaikutusta kynäkäytön sujuvaan työskentelyyn. Koulussa ja kotona olisi hyvä katsoa lapsen henkilökohtaisten tarpeiden mukainen pöytätyöskentelyasento. Myös erilaiset tuolit, pöydät ja vaihtoehtoiset työskentelypisteet voivat lisätä mielekkyyden tunnetta opiskelussa. Mahdollisuus valita mieluisia työskentelyvälineitä vahvistaa toiminnallisen pätevyyden tunnetta ja identiteetin syntymistä, joka sitouttaa lasta koulussa työskentelyyn.

Osa lapsista tarvitsee enemmän tukea suuressa ryhmässä toimimiseen ja yksilöllisempää ohjausta taitojen harjoittelussa. Erityisluokkien ja -opetuksen määrä vähentynyt ja inklusio lisääntynyt. Osittain myös säästösyistä pienluokkia on yhdistetty yleisopetuksen luokkiin, jolloin vahvempaa tukea tarvitsevat lapset jäävät vähemmälle tuelle. Valittavan usein tästä kärsii myös koko muu luokka. (Holmberg & Shemeikka-Oubella 2019.) Tuen tasoja on kolme; yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Vuonna 2020 peruskoulun oppilaista 21,3 % sai tehostettua tai erityistä tukea, eli yhteensä yli 120 000 oppilasta. Joka viides peruskoululainen siis tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea, ja lähes 30 % jonkinlaista tukea, esimerkiksi erityisopetusta yleisenä tukena. Tämä tekee yhteensä 164 600 tukea tarvitsevaa oppilasta. (Tilastokeskus 2021.) Inklusion tavoitteena on tasa-arvoinen koulu, jossa tukea tarvitseva lapsi ei leimautuisi. Inklusiolla pyritään lisäämään lapsen kuulumisen tunnetta yhteisöön. Tärkeää olisi kuitenkin myös huomioida, tuleeko lapsi kuulluksi isossa ryhmässä samalla tavalla, ja täyttykö hänen yksilöllinen tarpeensa ilman erityisluokkaa tai opetusta. (Mäntymaa 2019.) Koulutoimintaterapeuttien erityisosaaminen perustuu keinoihin, joilla pyritään saavuttamaan lapsen yksilöllinen huomioiminen, koski asia sitten ryhmä- tai yksilötyöskentelyä.

Opetussuunnitelman uudistamisen myötä on uudistunut myös toimintatavat. Opettämisen tapa ja välineet uudistuvat koko ajan entistä digitaalisemmaksi ja uudistukset jakavat mielipiteitä eri tahojen kesken. Liitutaulut ja piirtoheittimet ovat muuttuneet Power-Point-esityksiksi ja verkossa jaettaviksi pdf-tiedostoiksi. Muutoksien myötä on puhuttu myös kirjoittamisesta ja siitä, kuinka tärkeä sitä on pitää perusopetuksessa mukana. Ensimmäisillä vuosiluokilla käden hienomotoriikka kehittyi samalla, kun harjoitetaan käsin kirjoittamista. Tämä taito ei ole pelkästään tiedon taltiointia paperille, vaan samalla kirjoittaja omaksuu kirjoitettua tietoa muistiin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että näppäimistöllä kirjoittaessa tiedon prosessoiminen muistiin on hitaampaa kuin käsin kirjoittaessa. (Suomi & Kajannes 2011: 72.)

Oppimisympäristöt ja opettamisen toimintamallit kehittyvät jatkuvasti ja erilaisiin käytäntöihin tehdään muutoksia. Perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria varten opetussuunnitelmaan on lisätty opetuksen eheyttämistä, eli monialaisia opetusko-konaisuuksia. Eheyttämisen tavoitteena on auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja, sekä mahdollistaa opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ymmärtäminen. Kokonaisuuksien tarkastelu ohjaa oppilaita jäsentämään ja soveltamaan tietojansa mielekkäästi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tarkoituksena on auttaa oppilaita hahmottamaan koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. (Opetushallitus 2016: 31.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että laajemman teeman tarkasteluun yhdistellään useita op- piaineita, jolloin esimerkiksi kirjoitus- ja käden taitoja tarvitaan monissa opiskelutilan-teissa koulupäivän aikana.

Opetussuunnitelman uudistuksen myötä myöskään kaunokirjoituksen opettaminen ei ole enää pakollista peruskoulussa. Kaunokirjoituksen luopumisen myötä kouluissa siirryttiin primitiivisempään tyyppikirjaimistoon, jota kutsuttiin käsialakirjoitukseksi. Pian siitäkin luovuttiin ja jätettiin kokonaan pois opetussuunnitelman perusteista. Pois jättämi-sen syynä oli kirjoittamisen tarkoitus toimia vain viestinnällisenä muotona. Kirjoitustai-dolla tarkoitetaan sujuvaa, siistiä ja ymmärrettävää tekstiä paperille, joka on myös tärkeä osa ihmisen omaa identiteettiä. Grafologit eli käsialatutkijat tekevät johtopäätöksiä ihmisestä hänen käsialanäytteidensä perusteella. Esimerkiksi allekirjoitus on hyvä esi- merkki henkilön identiteetistä. Sujuvan kirjoitustaidon oppiminen on aikaa vievä ja pitkä prosessi, kun taas kymmensormijärjestelmän oppimisen tietokoneella sen sijaan usko-taan olevan helpompaa. (Tossavainen & Löytönen: 2018 47–48.)

Kansainvälisiä tutkimuksia kirjoitustaidon tasosta on saatavilla melko heikosti. Erään tutkimuksen mukaan, jossa tarkasteltiin uuden teknologian käytön seurauksia ja suhdetta kirjoittamiseen, opettajat ovat havainneet opiskelijoiden kielen heikentymistä dramaattisesti. Tämä on seurausta teknologiasta, joka nopeuttaa ja yksinkertaistaa kirjoittamista, jolloin esimerkiksi lyhennykset ja puhekieliset ilmaukset sekoittuvat muodollisen ja virallisen kirjoituksen kanssa. (Alhusban 2016.) Leah Foxin (2016) mukaan teknologiasta voi olla myös hyötyä nykyajan lapsille, jotka harjoittelevat lukemista ja kirjoittamista. Tutkimuksessaan Fox toteaa, että tekniikka saattaa motivoida ja toimia tehokkaana strategiana yhdessä perinteisten opetusmetodien rinnalla. Tutkimuksesta käy ilmi myös vanhempien positiivisen osallistumisen suora yhteys opiskelijan kirjoittamisen ja lukemisen taitojen kehitykseen. Teknologialla ei kuitenkaan ollut merkittävää roolia taitojen kehittämisessä, mikäli opiskelijalla ei ole tarvittavia teknologisia taitoja. (Fox 2016.)

Indianan yliopiston tutkija Karin H. James on tutkimuksissaan löytänyt yhteyden aivojen motoristen järjestelmien ja lukemisen välillä. Tutkimuksensa avulla hän osoitti, että aivojen motoriset osat aktivoituvat lukutaitoisten aikuisten vain katsoessa painettua tekstiä. (James 2018.) Kun symboli luodaan käsin uudelleen ja uudelleen, se luo aivoihin eräänlaisen kognitiivisen kuvan siitä, miltä kirjain näyttää. Tätä ei tapahdu tietokoneella kirjoittaessa. Floridan kansainvälisen yliopiston varhaiskasvatuksen apulaisprofessori Laura Dinehartin (2014) mukaan tutkimukset osoittavat, että oppilaiden käsin kirjoituksen parantaminen voi parantaa heidän lukemistaan ja päinvastoin. (Dinehart 2014.) Tutkimusten mukaan tietokoneella tehdyt muistiinpanot saattavat heikentää oppimista, koska ne johtavat matalampaan tietojenkäsittelyyn. Kolmessa tutkimuksessaan Mueller ja Oppenheimer (2014) havaitsivat, että opiskelijat, jotka tekivät muistiinpanoja kannettavilla tietokoneilla, suoriutuivat käsitteellisissä kysymyksissä heikommin kuin opiskelijat, jotka tekivät muistiinpanoja käsikirjoittamalla. Tutkijat osoittivat, että tietokoneella muistiinpanoja kirjoittavilla opiskelijoilla on taipumusta kirjoittaa luentoja ylös sanatarkasti, joka on haitallista oppimiselle. Käsin kirjoittaessa opiskeltavaa asiaa joutuu prosessoimaan enemmän, ja keskeiset asiat täytyy muotoilla uudelleen sekä tiivistää lyhyempiin muistiinpanoihin. (Mueller & Oppenheimer 2014.)

3.6 Kirjoitustaito Suomessa

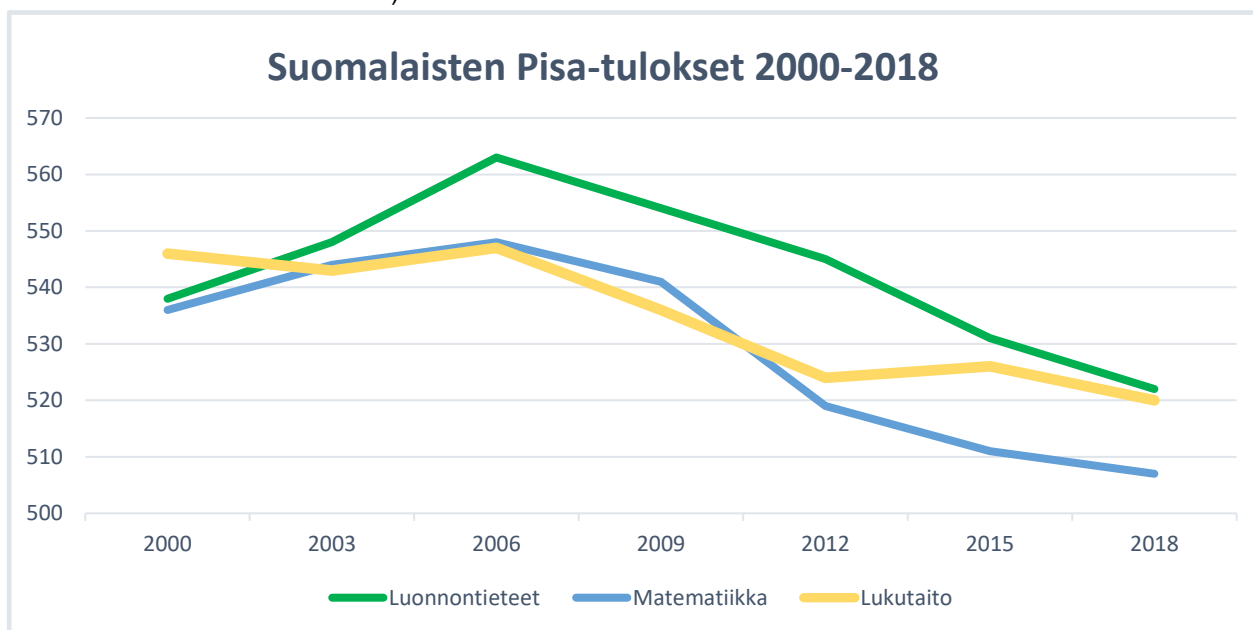
Suomalaisten luku ja kirjoitustaito on heikentynyt viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Äidinkielen opettajain liitto ry jätti eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle esityksen koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020. Lausunnossa liiton puheenjohtaja Sari Hyytiäinen toi ilmi, että hallitusohjelman tavoite kansan

koulutustason nostamisesta ei onnistu, ellei lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaitojen kohentamiseen panosteta. Luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen on koko koulun tehtävä, ja taitoja on kehitettävä kaikilla oppitunneilla. Myös uudet opetussuunnitelmat korostavat tätä asiaa, kun monialaiset opetusmuodot lisääntyvät. Äidinkielen opettajain liitto esittikin, että luku- ja kirjoitustaitojen kehittämistä jatketaan Lukuliike-hankkeella, joka sisältäisi rahoittamisen lisäksi mm. työryhmän, joka pohtii, miten luku- ja kirjoitustaitojen parantamiseen otetaan mukaan koko koululaitos ja kaikki oppiaineet. Rahoittamisen ja toiminnan mahdollistamisen lisäksi liitto esitti tarpeelliseksi myös tutkimustiedon hankkimisen luku- ja kirjoitustaidon tasosta, erityisesti poikien luku- ja kirjoitustaidon herättäessä laajaa kansallista huomiota. (Äidinkielen opettajain liitto ry 2019.)

PISA (Programme for International Students Assessment) on tutkimusohjelma, jossa selvitetään, miten 15-vuotiaat nuoret hallitsevat tulevaisuuden kannalta keskeisiä avaintaitoja, miten taidot kehittyvät ajan myötä ja millaiset tekijät niihin vaikuttavat. Tutkimus tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja tuloksista, sekä koulun ulkopuolella tapahtuvasta oppimisesta kansainvälisessä vertailukehyksessä. PISA- tutkimuksissa selvitetään myös oppimista tukevia opiskeluasenteita ja -taitoja. PISA-ohjelmassa arvioidaan kolmen vuoden välein nuorten osaamista matematiikassa, luonnontieteissä ja lukutaidoissa, joinakin vuosina myös ongelmanratkaisussa ja talousosaamisessa. Lisäksi tutkimukseen kuuluu kyselyitä, joilla selvitetään muun muassa oppilaiden opiskeluympäristöä kotona ja koulussa, kodin sosiaalista asemaa ja tukea opiskelulle, oppilaiden ajankäyttöä sekä heidän suhtautumistaan kouluun ja oppimiseen. (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö.)

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) kuvataan Suomalaisten Pisa-tuloksien muutosta vuodesta 2000 vuoteen 2018. Vaikka Suomi pärjää edelleen hyvin verrattuna moneen muuhun maahan, on silti nähtävissä laskevaa suhdanetta taidoissa. Lukutaito on kytköksissä vahvasti kirjoitustaitoon, ja luku- ja kirjoitustaidon heikentyminen vaikuttaa myös yleisesti koulussa pärjäämiseen. Esi- ja alkuopetuksen jälkeen kirjoittaminen muuttuu laajemmaksi oppimisen välineeksi esimerkiksi tekstejä kirjoittaessa sekä muistiinpanoja tehdessä. Luku- ja kirjoitustaidon oppimisella on keskeinen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä, sillä kirjoitustaito on lähes välttämätön pohja koulutuksen hankkimisella Suomessa. Vaikeudet luku- ja kirjoitustaidoissa ennustavat siis vaikeuksia sijoittua työelämään. (Holmberg & Shemeikka-Oubella 2019.)

Taulukko 1. Suomalaisen Pisa tulokset vuosina 2000–2018. (mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

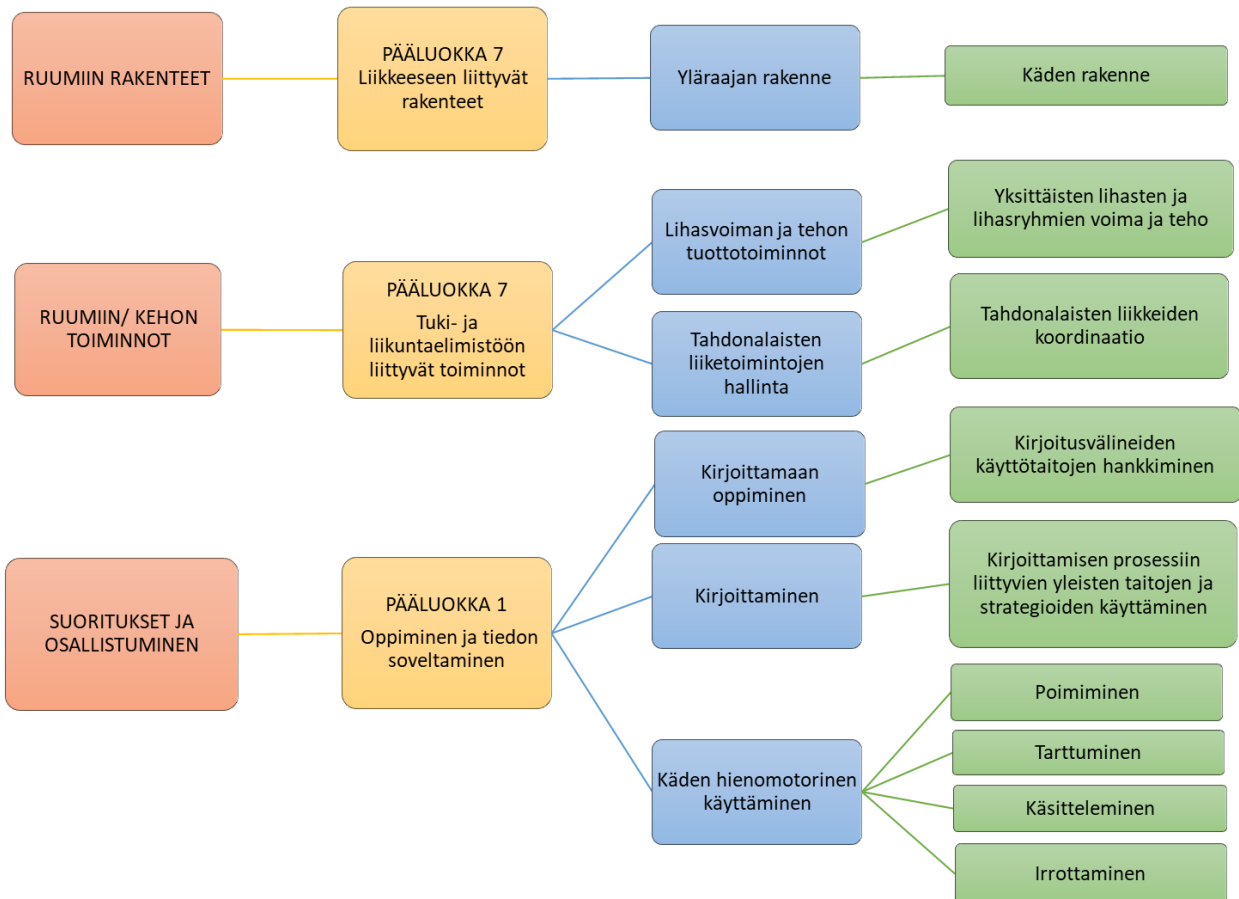
Kansainvälisessä lasten lukutaitotutkimuksessa, joka tunnetaan myös lyhenteellä PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*), tarkastellaan alakouluikäisten lukutaitoa eri maissa, ja se toteutetaan viiden vuoden välein. Suomalaislasten lukutaito ei ole PIRLS-tutkimuksen mukaan merkittävästi muuttunut vuosien 2011 ja 2016 välillä. Suomi sijoittui edelleen lukukokeessa hyvin korkeille kärkisijoille. Sen sijaan lasten lukemismotivaatio ja sitoutuminen lukemisen opetteluun oli vertailumaiden heikoimpia. Myös PIRLS tutkimus vahvistaa kouluun kuulumisen ja kiusaamisen kokemusten vahvaa yhteyttä osaamiseen. Oppilaiden kouluun kuulumisen kokemuksessa Suomi sijoittui vasta sijalle 15. PIRLS tutkimuksessa tutkittiin myös perhetaustan ja perheen toiminnan vaikutusta oppimiseen. Tutkimuksessa kysyttiin sekä oppilailta että heidän vanhemmiltaan useita kotitaustaan liittyviä kysymyksiä. Kodin resursseihin luokiteltiin tässä tutkimuksessa sekä materiaali, kulttuuri että sosiaaliset resurssit, joihin vaikuttivat kodin omistusten lisäksi vanhempien koulutus ja ammatti. Tutkimuksen mukaan kodin resursseilla oli selkeä yhteys lukutaitoon, ja suomalaisoppilaiden keskimääräinen lukutaitopistemäärä nousi lähes suoraviivaisesti kasvavien resurssien mukana. Tutkimuksen mukaan myös perheen yhteinen lukemiseen liittyvä toiminta ja vanhempien esimerkki tukee lukutaidon kehittymistä. (Leino, Nissinen, Puhakka & Rautopuro 2016: 29–34.)

Vaikka PIRLS tulokset kertovat pääasiassa lasten lukutaidosta, antavat tulokset hyvin tietoa siitä, millainen merkitys vanhempien toiminnalla on lasten oppimiseen. Koska luku- ja kirjoitustaito ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa, voidaan PIRLS-tutkimuksen tuloksia hyödyntää myös kirjoitustaidon tukemisen taustalla. Tuloksista käy selvästi ilmi, miten suuri vaikutus vanhempien esimerkillä ja yhteisellä toiminnalla on lapsen taitojen kehittymiseen.

4 Kirjoitustaidon kehittyminen

4.1 ICF-luokitukset

Kansainvälisen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen (ICF) mukaan toimintakyky ja toimintarajoitteet ovat moniulotteinen, vuorovaikutuksellinen ja dynaaminen tila, joka koostuu terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta. Hyödynnämme ICF-luokitusta toiminnan analyysia tehdessämme, sillä luokitus avaa toimintakyvyn käsitettä laajasti, sekä tarjoaa tieteellisen perustan toiminnallisen terveydentilan ymmärtämiselle. Lisäksi ICF-luokitus yhdenmukaistaa eri ammattiryhmien kieltä, ja kuvaa toimintakykyä biopsykososiaalisesta kokonaisvaltaisesta näkökulmasta. (ICF-luokitus 2021.)

Kuvio 2. ICF-luokitukset (mukailien ICF – luokitus 2021.)

Yllä olevassa kuviossa (kuvio 2) kuvataan kirjoittamiseen liittyviä valmiuksia, taitoja ja ominaisuuksia ICF-luokituksen avulla. Video perustuu hienomotoriikan ja kirjoittamisen valmiuksia ja taitoja kehittäviin toimintoihin, ja siksi luokitukset rajataan ruumiin rakenteisiin, ruumiin/kehon toimintoihin sekä suorituksiin ja osallistumiseen. Luokituksista on

rajattu pois mielentoiminnot, vuorovaikutus- ja perhesuhteet, kouluopetuksen sekä ympäristötekijät aiheen laajuuden takia, mutta myös näiden seikkojen vaikutus kirjoitustaidon kehittymiseen tulee tiedostaa. Koti- ja kouluympäristön vaikutusta kirjoitustaidon kehittymiseen sivutaan opinnäytetyössä sen olennaisuuden takia, mutta videon tuottamisessa keskitytään pääasiassa taulukossa esiintyviin luokituksiin.

ICF-luokitus linkittyy myös toimintaterapiannimikkeistöön, ja molemmissa on paljon samankaltaisia yhtymäkohtia. Yhteisenä tekijänä kummassakin on vahvasti läsnä asiakaslähtöisyys. ICF-luokitusta käytetään suomalaisessa kuntoutuksessa moniammatillisesti, jonka avulla selvitetään asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti. Toimintaterapiassa keskitytään usein suoritusten ja osallistumisen osa-alueiden arviointiin ICF-luokituksen kategoriasta. Suoritusten ja osallistumisen lisäksi arvioinnissa on tärkeää selvittää yksilön toimintakykyyn vaikuttavat tekijät. Yksilöllisten kokemusten osuutta yksilön toimintakykyyn ei ole määritelty ICF-luokituksessa, jonka vuoksi opinnäytetyömme tarvitsee tuekseen syvemmin toimintaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä kuvaavia teoreettisia viitekehyksiä, malleja ja menetelmiä. ICF-luokituksen rinnalla hyödynnämme toimintaterapian teorioita, jotka korostavat oman kokemuksen merkitystä ihmisen toiminnassa. (Airalinna & Heiskanen & Juntunen & Kantanen & Kanto-Ronkanen & Karhula & Lautamo: 2021 6–11.) Lapsen toimintakyky voi vaihdella ympäristön tehtävien ja vaatimusten mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen toimintakyky ja tehtävistä suoriutuminen voi vaihdella merkittävästi kodin ja koulun välillä. Koulussa ja kotona olevat kirjoittamisen tarvittavat välineet ja toimintatavat voivat olla erilaisia, joka myös saattaa vaikuttaa lapsen kynätyöskentelyyn.

4.2 Motorisen kontrollin ja oppimisen viitekehys

Teoriat auttavat ymmärtämään käytäntöä, sillä ilman teoriaa olisi vaikea hahmottaa todellisuutta. Teoria on yksinkertainen kuvaus todellisuudesta, joka auttaa ymmärtämään tapahtuvia ilmiöitä, siihen vaikuttavia tekijöitä ja niiden välisiä suhteita. Teoreettinen viitekehys tarkoittaa niitä teorioita, malleja ja tutkimuksia, jotka liittyvät tutkittavaan ilmiöön. (Kananen 2010: 28, 44.) Tässä opinnäytetyössä on paneuduttu viitekehyksiin, jotka kuvastavat parhaiten lapsen kynätyöskentelyä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Myös muun muassa psykososiaalinen ja kognitiivinen viitekehys olisi sopinut työhön, mutta aiheen laajuuden takia päädyimme rajaamaan teoreettiset lähtökohdat motorisen kontrollin ja oppimisen viitekehukseen.

Ihmisen motorinen kehitys on koko elämän mittainen prosessi, ja siihen vaikuttavat yksilön ominaisuudet, ympäristö ja se kuinka yksilö havaitsee kokemuksia. Motorisella

taidolla viitataan yhteen tai useampaan kehon osalla tapahtuvaan tavoitteelliseen, opituun ja tahdonalaiseen liikkeeseen. Motorista taitoa voi luokitella monella eri tavalla, kuten käytettyjen lihasten koon mukaan. Pienten lihasten tuotettua liikettä kuvataan hienomotoriikaksi ja isojen lihasten tuotettua liikettä kuvataan karkeamotoriikaksi. Motorisia taitoja voidaan luokitella myös suoritusympäristön mukaan suljettuun ja avoimeen. Avoimia taitoja tarvitaan muuttuvassa ja ennalta-arvaamattomassa ympäristössä, esimerkiksi pallopeleissä. Suljettuun motoriseen ympäristöön luokitellaan esimerkiksi kirjoittaminen, jonka ympäristö on vakaa ja muuttumaton. (Asunta 2018.)

Motorinen kontrolli tutkii, miten keho ohjailee ja säätelee liikettä, ja miten tuki- ja liikuntaelimistö on vuorovaikutuksessa liikkeiden suorittamisen kanssa. Se selittää, miten toteamme keskushermostosta lähtevää liikettä, mukaan lukien liikkeen luonteen, laadun ja ajoituksen. Motorinen oppiminen taas kuvaa sitä, miten lapset oppivat liikkeitä. Tämän lähestymistavan mukaan monet tekijät vaikuttavat liikkumiseen, ja ne on otettava huomioon suunniteltaessa interventioita. Motorinen oppiminen keskittyy auttamaan lasta saavuttamaan tavoitteellisesti toiminnallisia taitoja. Se etsii ratkaisuja motoriikan kehittymiseen, jotka syntyvät lapsen vuorovaikutuksesta tehtävän ja ympäristön kanssa. (O'Brien & Kuhaneck 2020: 39.) Motorisella oppimisella tarkoitetaan strategioita ja tekniikoita, joilla liikkumista opitaan. Se viittaa myös prosessiin, olosuhteisiin ja nopeuteen, jossa henkilö motorisia taitoja oppii. (O'Brien, Coker-Bolt & Dimitropoulou 2020: 395.)

Lapsen oppiessa uutta motorista toimintoa on huomioitava lapsen liikuntakyvyn suhde ympäristöön ja toimintatavoitteeseen. Kun taitoa on harjoiteltu toistuvasti, nämä suhteet muuttuvat hienostuneemmiksi, ja tavoite saavutetaan menestyksekkäämmin. Yksittäiset motorisen kontrollin prosessit, kuten esimerkiksi lihasten supistuminen, nivelten vaikkauttaminen ja liikeradat sekä voimansäätely ovat aluksi vain karkeasti toimivia. Jatkuvan harjoittelun myötä kaikki nämä yksittäiset motoriikan komponentit muuttuvat kuitenkin järjestäytyneemmäksi ja hallitummaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, liikeradoiksi. Toimintojen järjestäytymistä kutsutaan liikkeen synergiaksi eli koordinoituiksi rakenteiksi, ja ne edustavat lapsen ensisijaista strategiaa tehtävän ratkaisemiseksi energiatehokkaimmalla tavalla. Kun lapsi harjoittelee kokonaisia ja merkityksellisiä toimintoja luonnollisissa yhteyksissä ovat liikkeen ajoitus, lihasten supistukset ja liikkumismallit yleensä paremmat. Tämä viittaa siihen, että lapsen sitoutuminen mielekkääseen toimintaan edellyttää vaihtelevia tilanteita, joka parantaa aivojen plastisuutta. Suositeltua on siis harjoitella toimintoja toistuvasti mielekkään toiminnan yhteydessä sopivan haastavalla tasolla. Kun lapsi on opettelemassa uutta liikemallia, on hyödyllistä harjoitella kuitenkin myös suoraan kyseistä taitoa. (O'Brien & Kuhaneck 2020: 39.) Kirjoitustaitoa

harjoitellessa on siis olennaista harjoitella kynänkäyttöä ja itse kirjoittamista, jotta kynän käyttö rutinoituu ja liikemallit vahvistuvat, mutta on tärkeää myös vahvistaa taitojen ja valmiuksien kehittymistä monipuolisesti lapselle mielekkään ja merkityksellisen toiminnan kautta.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 2) esitellään tarkemmin motorisen oppimisen periaatteisiin sisältyviä käden toimintoja, jotka vaikuttavat kynä- ja kirjoitustaitojen kehittymiseen. Toiminnot on jaoteltu valmisteleviin toimintoihin, jotka ovat yleisemmin hienomotoriikan ja käden taitojen valmiuksien kehittymisen taustalla, sekä spesifeihin käden manipulointi toimintoihin, jotka erityisesti vaikuttavat kynäotteen ja kirjoittamistaidon kehittymiseen. Jokaisen toiminnon alle on lisäksi lueteltu muutamia käytännön esimerkkejä kyseisistä toiminnoista.

Taulukko 2. Motorisen oppimisen periaatteisiin sisältyvät manipulointitoiminnot. (*Yhteisvaikutus (*cocontraction*) tarkoittaa tilaa, jossa vastavaikuttajalihakset toimivat yhtä aikaa pitääkseen raajan suorana) (mukaillen Schneck & O'Brien 2020: 384).

Valmistelevat toiminnot	Spesifit käden manipulointi toiminnot
<p><u>1. Yleistä tuntoon perustuvaa tietoisuutta lisäävät toiminnot</u></p> <p>Esim. sormimaalaus, käsivoiteen levittäminen, erilaisten materiaalien käsittely</p>	<p><u>1. Liikuttaminen (<i>translation</i>) sormista kämmeen</u></p> <p>Esim. paperin rypistäminen, kolikoiden poimiminen, pienten esineiden poimiminen kämmeen esimerkiksi helmiaskartelussa tai lautapelissä</p>
<p><u>2. Proptioseptiikkaan liittyvät toiminnot, jotka lisäävät yhteisvaikutusta*, voimaa ja kestävyttä</u></p> <p>Esim. savityöt, leipominen, laatikoiden auki repiminen, painavien asioiden työntäminen/vetäminen</p>	<p><u>2. Liikuttaminen kämmenestä sormiin</u></p> <p>Esim. useiden pienten esineiden pitäminen kämmenessä yhtä aikaa, ja sieltä sijoittelu esimerkiksi pelilaudalle tai askartelupohjalle</p>
<p><u>3. Voimansäätelyä kehittävät toiminnot</u></p> <p>Esim. veden puristaminen sienestä, nepparit, legojen yhteen painaminen</p>	<p><u>3. Siirtäminen (<i>shifting</i>)</u></p> <p>Esim. kirjan sivujen kääntäminen, pelikorttien erottelu, ruokailuvälineiden asianmukainen käyttäminen, helmien pujottelu</p>
<p><u>4. Sormien eriytyneiden liikkeiden hallinta</u></p> <p>Esim. sormileikit, esineiden tunnustelu sokkona</p>	<p><u>4. Kiertäminen (<i>rotation</i>)</u></p> <p>Esim. purkkien avaaminen, palapelin palojen kääntäminen, kynien kääntely kädessä, nopan käsittely, avaimen käyttö</p>

Videon teossa huomioimme sekä valmistelevat että spesifit toiminnot. Videolla esiteltävät toiminnot valikoidaan niin, että kaikki toiminnot tulevat monipuolisesti huomioiduksi. Toimintojen on tarkoitus olla muunneltavissa ja valikoitavissa lapsen mielenkiinnonkohteiden mukaan, joten on tärkeää, että vanhemmat ymmärtäisivät toimintojen taustalla olevat teoreettiset lähtökohdat.

4.3 Hienomotoriikka ja kädentaidot

Lapsen aivojen kypsyminen ja siihen liittyvät hermoverkkojen järjestyminen ovat edellytys motoristen taitojen kehittymiselle. Kehitys etenee vaiheittain päästä jalkoihin niin kutsutusti kefalokaudaalaisesti, sekä vartalon keskiviivasta ääriosiin eli proksimodistaaliseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsen pään alue kehittyy nopeammin kuin vartalon muut osat, ja vartalon keskiosat ovat toimintakykyisiä ennen ääriosia, kuten ranteita ja sormia. Samalla tavalla kehittyy myös toiminnalliset valmiudet; käveleminen kehittyy ennen tarkkuutta vaativia sormien hienomotorisia liikkeitä. (Nurmi ym. 2014.) Kädentaitojen kehityksessä peruseriaate on kehityksen eteneminen massaliikkeistä spesifisiin käden toimintoihin, jolloin lapsi oppii eriyttämään sormien liikkeitä ja voimansäätelyä. Myös käden taitojen edistymiseen vaikuttaa aiemmin mainittu periaate kehon motorisen hallinnan kehityksestä proksimaalisesta distaaliseen, eli vartalon keskialueilta äärialueille raajojen päihin. (Exner 2005: 307.) Vaikka kehitys on sidottu fyysiseen kasvuun ja hermoston kypsymiseen, voi taitojen oppimisessa ja kehityksen etenemisessä esiintyä suuriakin yksilöllisiä vaihteluja. Kasvuympäristön fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset sekä kulttuuriset olosuhteet voivat vaikuttaa merkittävästi joko vahvistaen tai heikentäen kehitystä. Myös lapsen sisäisellä kehittymisen halulla, tiedoilla, taidoilla, kiinnostuksen kohteilla ja temperamentilla on oma osuutensa kehityksen kulussa. (Nurmi ym. 2014.)

Lapsen kädentaitojen kehittymiseen liittyy monia eri tekijöitä. Käsien tehokas käyttö monenlaisissa toiminnoissa riippuu mm. käden perustaitojen, asennon hallinnan, kognition ja visuomotorisen integraation monimutkaisesta vuorovaikutuksesta. Visuomotorinen integraatio viittaa visuaalisten taitojen, visuaalisen hahmottamisen ja motoristen taitojen vuorovaikutukseen, kun taas käden perustaidot- termiä käytetään kuvaamaan hienomotorista koordinaatiota, hienomotoriikkaa ja sormien näppäryyttä. Käden perustaitoja ovat kurkottaminen, tarttuminen, kantaminen, tahdonalainen irrottaminen, esiinmonimutkaisempi käsittely sekä kaksikäätiset toiminnot. Käden taitojen kehittymiseen ja taitojen käyttämiseen tärkein sormi on peukalo. Motorisen, kognitiivisen ja visu-

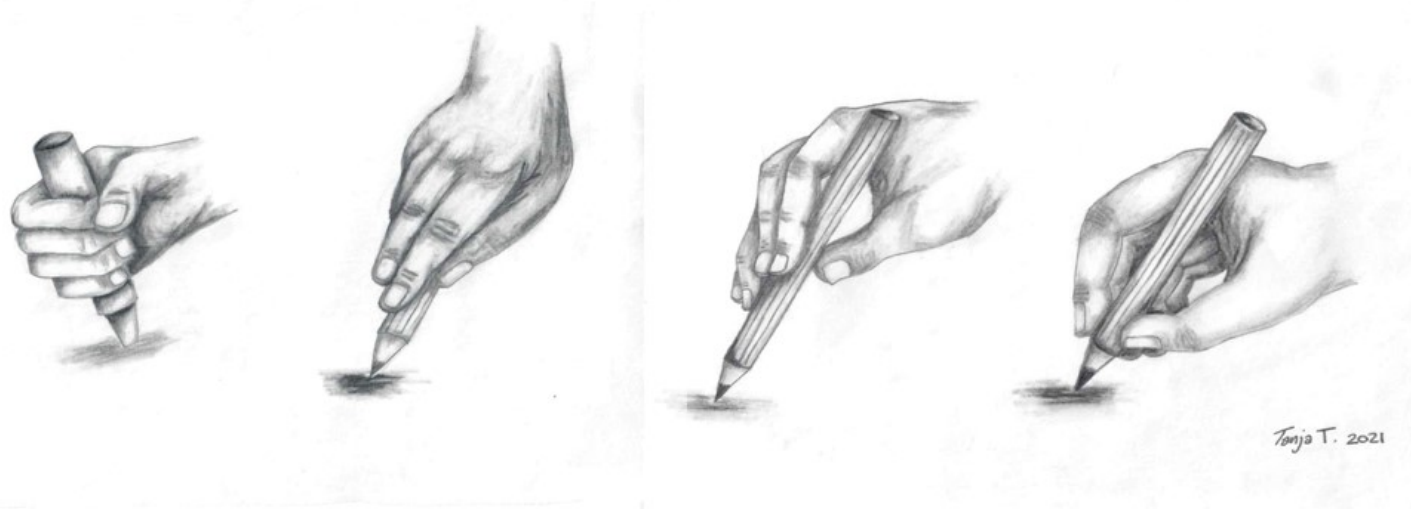
aalisten taitojen lisäksi lapsen kädentaitojen kehittymiseen vaikuttavat somatosensoriset toiminnot, sensorinen integraatio, sekä sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. (Exner 2005: 304–307.)

Lorraine Baydackin (2002) mukaan useimmiten opettajat havaitsevat ensimmäiset hienomotoriset viivästyksset. Ei ole yllättävää, että lapset, joilla on hienomotorisia vaikeuksia, välttävät toimintaa, joka vaatii taitoja nimenomaan tältä alueelta. Yleensä he välttävät nuoresta iästä lähtien esimerkiksi värittämistä, legoja ja palapelejä. Toimintaterapeutti Sharon Arndtin (2002) mukaan viivästyneen hienomotorisen kehityksen syytä on usein vaikea määrittellä. Sitä ei voi tarkastella erillään, koska siihen voi vaikuttaa lihasten/ asennon kehitys, visuaaliset ja motoriset taidot sekä aistien prosessointitaidot. Lisäksi niin monet muutkin lapsen kehitystekijät voivat olla merkittävässä roolissa lapsen hienomotoriikan kehityksen kannalta. (Baskin 2002: 45–48.)

4.4 Kynä- ja kirjoitustaidot

Normaalikehityksen mukaisesti kaksivuotiaan lapsen suurin saavutus on oppia piirtämään. Ensimmäinen kynäote on usein palmaarinen kynäote, eli kynä on kämmenen sisällä. Toisen vuoden aikana lapsi kehittää kyvyn pitää kynää ensin nyrkissä ja sitten kädessä. Kun peukalon, sormien ja käden tarkkuus paranevat tarpeeksi, voi lapsi pitää kynää kolmisormiotteessa, jolloin piirustukset etenevät riimustelusta tarkoituksellisiksi linjoiksi ja muodoiksi. (Lowman 2000: 82.) Lapsi oppii noin kolmen vuoden iässä piirtämään mallista vaaka- ja pystysuoria viivoja sekä ympyrän. 4–5-vuotiaana lapsi osaa kopioida mallista ristin, neliön ja vinottaisia viivoja. Lisäksi lapsi osaa kopioida joitakin kirjaimia ja numeroita, sekä saattaa osata kirjoittaa oman nimensä. Kynäotteessa on useita erilaisia variaatioita, ja kynäote kypsyy iän myötä. Yleisin kypsä kynäote on dynaaminen kolmisormiote, joka vakiintuu yleensä 5–6 vuoden ikäisenä. Silloin lapsi osaa myös kopioida kolmion, useimmat pienet ja isot kirjaimet, sekä viimeistään nyt kirjoittaa oman nimensä. (Amundson 2005: 588–590.) Dynaamisessa kolmisormiotteessa lapsi pitää kynää peukalolla, etusormella ja keskisormella. Sormet liikkuvat, kun taas käden muut nivelet pysyvät vakaina. (Lowman 2000: 83.)

Toiminnallinen, kypsä kynäote auttaa lisäämään kirjoituksen luettavuutta ja helpottaa kirjoittamisen työläyttä. Toiminnallisiin kynäotteisiin sisältyvät kolmisormiotteet (johon kuuluu peukalo, etusormi ja keskisormi), nelisormiotteet, sekä muunnelmat kolmisormiotteesta (jossa kynä lepää etusormen ja keskisormen välissä, peukalo oppositiivissa kynää vasten). (Jones & Machover 2000: 258.) Perinteisesti opettajat ja toimintaterapeutit ovat painottaneet dynaamisen kolmisormiotteen (*dynamic tripod pencil grasp*) tärkeyttä. Nykyään nähdään, että toiminnallisia hyväksyttäviä kynäotteita on useampia, kuten lateraalinen kolmisormiote (*lateral tripod*), dynaaminen nelisormiote (*dynamic quatropod*) sekä lateraalinen nelisormiote (*lateral quadropod*). (Amundson 2005: 590.) Oleellista on, että liike on eriytynyt sormiin, ja kynän käyttö on tehokasta ja vaivatonta sallien tarkan motorisen kontrollin. Alla olevassa kuvassa (kuva 2) on piirretty kynäotteen kehittymisen eri vaiheet vasemmalta oikealle. Ensimmäisessä kuvassa nyrkkiote. Toisessa kuvassa on sivellinote, jossa kynä on kämmenen sisällä ja käsi pronaatiossa eli kiertyneenä sisäänpäin. Kolmannessa kuvassa on korkea sormenpääote, jossa lapsi pitää kynää neljällä sormella. Viimeisessä kuvassa on kypsä, dynaaminen kolmisormiote.

Kuva 2. Kynäotteen kehittymisen eri vaiheet vasemmalta oikealle. (Tanja Torkkeli 2021)

Dynaamisessa kolmisormiotteessa kynän liike lähtee sormista ennemmin kuin koko kädestä tai käsivarresta. Sormien eriytyneiden liikkeiden ansiosta kirjainten muodostaminen on sulavaa ja tarkkaa. Ei-toiminnalliset otteet johtavat heikompaan motoriseen tarkkuuteen, joka näyttäytyy herkästi epäselvempinä kirjaimina ja kirjoituksena sekä käden uupumiseen kirjoittaessa. Puristavat kynäotteet rajoittavat liikettä, jolloin pehmeät ja sulavat liikkeet ovat työläitä. Puristavalla kynäotteella kirjoittavat lapset usein painavat kynää turhan voimakkaasti paperia vasten, jolloin kirjaimista saattaa tulla tummia, toisiinsa tuhrintuneita ja epäselviä. (Bal 2006: 441.)

Toiminnallisessa kynäotteessa kyynärvarsi ei ole kiertyneenä kämmen ylös tai alaspäin, vaikkakin osittainen supinaatio eli kyynärvarren ja kämmenen ulkokierto on tarpeellinen. Joillakin lapsilla on taipumusta liialliseen kyynärvarren pronaatioon eli sisäkiertoon, jolloin kämmen osoittaa alaspäin. Tällöin lapsi voi hyötyä toiminnoista, jotka edistävät kyynärvarren supinaatiota. Funktionaalinen kynäote vaatii myös ranteen vakautta sekä noin 30 asteen ranteen ekstension (ojennuksen). Usein lapset kompensoivat heikkoa ranteen vakautta taivuttamalla rannetta alaspäin (fleksioon). 30 asteen ekstensio edistää peukalon sijoittamista etusormen vastaisesti, joka on yleisin kypsässä kynäotteessa käytetty sormien asento. Vahvat kämmenen kaaret auttavat ohjailemaan sormien pikkutarkkoja liikkeitä kynällä kirjoittaessa. Peukalon ja pikkusormen alapuolella olevien pienten lihasten tulee olla riittävän vahvat muodostaakseen kämmenen kupiksi. Tarkoituksenmukainen kämmenen kaaren kehitys mahdollistaa sormien kiertämisen eri kokoisten esineiden ympärille ja auttaa sormia mittaamaan tarttumiseen tarvittavaa voimaa. Toimintoja, jotka edistävät kämmenen kaaren kehitystä ovat erikokoisten pyöreiden asioiden pitäminen kädessä, (esim. tennispallo) ja manipuloimalla kädessä pieniä esineitä (esim. ravistamalla noppia). Myös esimerkiksi pizzaleikkuri tai paksukahvainen veitsi tukevat kämmenen kaaren kehittymistä. (Jones & Machover 2000: 258–265.)

Kypsä kynäote vaatii käden peukalon puolen (radiaalisen) ja pikkusormen puolen (ulnaarisen) itsenäisen ja toisistaan riippumattoman kontrollin. Toisin sanoen lapsi oppii hallitsemaan käsien kahden puolen lihaksia erikseen. Toimintaterapiassa tätä prosessia kutsutaan radiaali-ulnaari dissosiaatioksi (*radial-ulnar dissociation*), yksinkertaisemmin ”taitojen ja vakauden erottamiseksi käden sivuilla.” Käden ulnaarisen eli pikkusormen puolen vakauttaminen tukee radiaalisen eli peukalon puoleista tarkkaa liikettä. Ulnaarinen vakaus sallii lapsen lepuuttaa kättä kirjoituspinnalla ja kiertää pikkusormen ja nimettömän ikään kuin tukirenkaksi kädelle. Käsien kahden puoliskon riittämätön eriyttäminen johtaa epäkypsään nyrkkiotteeseen tai epänormaaliin otteeseen, jossa sormet ovat koukussa kynän ympärillä. Käsien radiaalisen ja ulnaarisen puolen eriyttämistä ja vakauttamista tukevia toimintoja ovat esimerkiksi työkalujen, kuten hiusharjan, hammasharjan, tai ruuvimeisselin käyttö, saksilla leikkaaminen, pelinappuloiden siirtely, helmien pujottelu tai palapelin rakentelu niin, että pitää samalla pumpulipalloa kämmenessä. (Jones & Machover 2000: 258–265.)

Toiminnallisessa kynäotteessa peukalo kiertyy kohti pikkusormeaa, jolloin peukalon kärki liikkuu etusormeaa vastapäätä. Peukalon painaminen etusormen puolelle eli peukalon liiallinen lateralisaatio on yleinen ongelma, joka häiritsee tehokasta kynään tarttu-

mista. Tämänlainen ote on herkästi uuvuttava, ja voi aiheuttaa kipua peukalossa ja etusormessa. Se estää myös tarkan aistipalautteen saamista peukalosta aivoihin, jota tarvitaan voiman ja paineen suunnan mittaamiseen. Tehoton lateraalinen ote kehittyy herkemmin lapsille, joilla on riittämätön vakaus ranteessa, kädessä tai peukalossa. Peukalon oppositiota tukevia toimintoja ovat muun muassa pienten esineiden manipulointi, esim. hamahelmet ja pelinappulat, sekä välineet, jotka tukevat peukalon oppositiota, esim. spinnerin pyörittäminen. (Jones & Machover 2000: 258–265.)

Löysä iho etusormen ja peukalon välissä ja siihen muodostuva avoin tila kynää pidettäessä mahdollistaa hermojen tarkan sensomotorisen tiedon lähettämisen peukalon, etusormen ja keskisormien kärkien sekä aivojen välillä. Lapsilla, joilla on alhainen lihastonus tai sensorisen integraation haasteita, tämä voi olla haastavaa. Tällöin lapsi saattaa pitää kynää liian tiukasti yrittäessään lisätä motorista kontrollia, aistinvaraista palautetta sormien ja aivojen välillä tai molempia. (Jones & Machover 2000: 258–265.) Sormien sivupinnat sekä peukalon alue ovat käden tyypillisempiä alueita, johon mekaaninen paine voi kohdistua työvälinettä käytettäessä. Nämä alueet ovat herkkiä vahingoittumaan ja sietävät huonosti työvälineen aiheuttamaa painetta, sillä verisuonet ja hermot kulkevat lähellä ihon pintaa. (Käypä hoito 2013.) Siro ja herkkä kosketus (*delicate touch*) on myös tarpeellinen tehokkaan käsin kirjoituksen kannalta. Herkkä kosketus vaatii, että käden aiemmin mainittu avoin tila on auki, ja peukalo oppositiossa muihin sormiin nähden. Herkän, kontrolloidun kosketuksen käyttöä edistävät esimerkiksi dominopalikoiden pystytys ja kaataminen, huojuvan tornin pelaaminen, tikkujen kerääminen kasasta, pehmopaperille kirjoittaminen varovaisesti repimättä sitä tai pinseteillä haurauden esineiden poimiminen ilman että ne hajoavat (esim. vaahtokarkkeja, vaahtomuovia tms.). (Jones & Machover 2000: 258–265.)

Kirjoittamista opeteltaessa voivat jotkut lapset hyötyä käden pienten lihasten vahvistamisesta koordinoitumman liikkeen aikaansaamiseksi, jolloin koko käden toiminta paranee. Käden on oltava vakaa ja riittävän vahva tukeakseen sormia kynän käsittelemiseen. Toimintaterapeutit hyödyntävät tieteellistä tietoa lapsen kehityksestä ja biomekaniikasta antaakseen suosituksia toiminallisista tehtävistä, joita lapsen tulisi harjoitella. Käsien pienten lihasten voimaa voi harjoitella esimerkiksi sitomalla solmuja tai pelaamalla erilaisia pelejä. Maalaaminen, piirtäminen ja esineiden manipulointi pystypinnoilla voivat auttaa lasta kehittämään ranteen ojennuksen vakautta (*extension stability*) ja helpottamaan käden pienten sisäisten lihasten tasapainoista käyttöä. Lapselle, jolla on käsin kirjoittamisessa haasteita, voi olla hyötyä toiminnoista, jotka vaativat esineiden manipulointia. (Schneck & O'Brien 2020: 383.) Käden manipulointitaidot koostuvat toi-

mista, jotka suoritetaan kokonaan yhdellä kädellä. Käden manipulointi lisää käsin kirjoituksen tehokkuutta. Kaikenlaisten esineiden käsittely, liikuttelu ja siirtely kämmenessä sormien ja kämmenten pienten lihasten avulla kehittävät käden manipulaatiota ja sormien eriytyneitä liikkeitä. (Jones & Machover 2000: 258–265.) Kynän hallintaan tarvittavia käden manipulaatiotaitoja ovat esimerkiksi liikuttaminen (*translation*), eli kirjoitusvälineen liikuttaminen kämmenestä sormiin, sekä siirtäminen (*shifting*), eli kirjoitusvälineen akselin kääntäminen käden sisällä asianmukaiseen otteeseen. Tarkkuus, nopeus ja näppäryys ovat osa-alueita, jotka voivat vaikuttaa toiminnalliseen suoriutumiseen käsin kirjoittaessa. Käden taitojen suorituskyky kehittyy parhaiten arjessa, sille kontekstuaalisessa ympäristössä. (Schneck & O'Brien 2020: 383.)

Lasten toimintaterapeutti Marie Maceiraksen mukaan lapsen kynätaidot kehittyvät suurin piirtein yhdeksänvuotiaaksi asti, jolloin kynäote on jo vakiintunut. Tämän jälkeen taidot ovat käytännössä muuttumattomia, ellei lapsi ole erittäin motivoitunut, koska kynäotteesta ja kirjoittamistyylistä on syntynyt tapa. Tehoton kynäote voi haitata opiskelijan kirjoittamisen helppoutta ja nopeutta. Varhaisessa puuttumisessa on siis vielä hyvät mahdollisuudet siihen, että kirjoitustaidot etenevät, eikä myöhemmin huolta enää ole. (Baskin 2002: 45–48.) Tästä syystä alakoulun ensimmäiset luokat 1–3 ovat kynätaitojen kannalta kriittisintä aikaa, jolloin mahdollisiin haasteisiin kannattaa puuttua ja taitoja erityisesti harjaannuttaa.

4.5 Oppiminen ja oppimisvaikeudet

Kehityopsykologisissa teorioissa otetaan huomioon lapsen oma kypsyminen- ja oppimisjärjestys, jotka auttavat meitä luomaan oppijakeskeisen ajattelutavan. Oppiminen tapahtuu tällöin oppijan oman aikataulun mukaisesti, kun siihen saa tarpeeksi aikaa. John Locken environmentalistisen teorian mukaan erilaiset ympäristöolosuhteet saavat aikaan yksilöllisiä eroja. Tämän teorian mukaan lapsi oppii parhaiten, jos hän kiinnostuu asiasta. Parhaat motivointikeinot ovat myönteinen palaute ja oppimista auttavat hyvä esimerkki sekä toistaminen. Naturalismin kehittäjä Rousseau esitti, että kehitys seuraa biologista aikataulua, ja etenee kausina. Tämän teorian pohjalta olisi huomiotava, että lasta tulisi opettaa hänen kehitystasonsa mukaisesti, ja lapsen mielipiteille on annettava arvoa. Gesellin kypsyysteorian mukaan lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat sekä ympäristö että geenit. Lapsen kasvaessa kehittyy yhä uusia hermorojen ja lihasten toimintakavioita, eikä kypsymissvaiheita voi ylittää tai kiirehtiä. Teorian mukaan lapsen kehitys vaihtelee, mutta etenee koko ajan, jolloin tavoitteet tulee asettaa kunkin lapsen valmiuksien ja kykyjen mukaan. (Ikonen 2001: 18–25.)

Montessorin kehitysteorian mukaan lapset oppivat, kun käytetään oikeanlaisia menetelmiä. Tässä teoriassa esitetään olennaiseksi geneettisesti ohjelmoidut herkkyykskaudet, jolloin lapsi on valmis oppimaan uuden taidon. Kehitysteorian mukaan on tärkeää, että lapsi tekee kehitystasolleen sopivia tehtäviä, lapselle annetaan mahdollisuus erehtyä ja kykyä oppia itsenäisesti. Merkittävää on myös ympäristön vaikutus. Heinz Wernerin mukaan ihminen on tunteva ja toimiva kokonaisuus, jossa toiminta, tunteet ja ajatukset ovat yhteydessä keskenään. Tämänkin teorian mukaan lasta on opetettava kehitystason mukaisesti, ja lapsen omaa tapaa ajatella ja nähdä maailmaa tulee kunnioittaa. Jean Piagetin kognitiivisen kehitysteorian perusajatus on, että leikki on yksi tärkeimmistä lapsen kehityksen tukijoista. Myös Piagetin teoria painottaa lapsilähtöistä oppimista. (Ikonen 2001: 18–25.)

On tärkeä saada lapsi motivoitumaan taidon harjoitteluun. Ei ole itsestään selvää, että lapsi ymmärtää, mitä iloa tai hyötyä kyseisen taidon oppimisesta olisi hänelle itselleen tai muille. Jos lapsi ei ole selvillä taidon hyödyllisyydestä, hänellä ei välttämättä ole myöskään halua oppia uutta taitoa. (Furman 2003: 42.) Lapsen kannustaminen on eduksi uutta taitoa opeteltaessa. Rohkaisu, kehuminen, ja onnistumisen kokemusten jakaminen merkitsevät paljon lapselle. (Furman 2003: 56–57.) Uusien taitojen oppiminen on jokaisen lapsen yksilöllinen prosessi. Puhuttaessa lapsista, joilla on vaikeuksia oppia asioita tai oppimisprosessi vie enemmän aikaa. Tällöin puhutaan jonkun asteisesta oppimisen vaikeudesta. Oppimisvaikeudet ovat erittäin yleisiä suomalaisessa yhteiskunnassa ja noin 5–20 %:lla väestöstä on jonkin asteinen oppimisvaikeus. Oppimisvaikeudet luokitellaan kielellisiin erityisvaikeuksiin, hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen vaikeuksiin, motorisiin erityisvaikeuksiin tai psyykkisiin vaikeuksiin. Oppimisenvaikeudet voivat näkyä mm. lukemisen hitautena, tekstin tuottamisen vaikeutena, kielten opiskelun haasteina, keskittymisen ja tarkkavaisuuden haasteina, laskemisessa ja motorisessa koordinaatiossa. (Mikkonen 2015.) Oppimisvaikeuden omaavat lapset hyötyvät usein koulumaailmassa pienryhmistä, jossa he tulevat paremmin kuuluksi ja saavat yksilöllisempää opetusta. Näin myös kynänkäytön haasteisiin pystytään paremmin puuttumaan.

Tutkimuksien mukaan noin kolmanneksella lukivaikeuden omaavien lasten vanhemmilla on myös lukivaikeuden taustaa (Routarinne & Uusi-Hallila 2008: 245). Näin ollen ympäristön tarjoama tuki on erityisen tärkeä niille lapsille, joilla on perinnöllinen alttius lukivaikeuteen. Lukivaikeus kertoo ongelman luonteesta. Tämä on usein kehityksellinen ongelma, joka ilmenee myös kirjoittamisen haasteina. Varsinaiset haasteet tulevat ilmi, kun aletaan harjoittelemaan lukemista ja kirjoittamista. Tämä kapea-alainen vai-

keus voi näkyä taitojen hallinnassa, joka voi johtaa laajoihin koulunkäynnin ja tulevaisuudessa työelämän toiminnan haasteisiin. On myös yleistä, että lukivaikeus on päällekkäin muiden kehityksellisten vaikeuksien kanssa, kuten tarkkaavaisuuden tai oppimisvaikeuksien kanssa. (Routarinne & Uusi-Hallila 2008: 242–243.) Lukivaikeuksien omaavien vanhempien olisi hyvä keskittyä jälkikasvun mahdollisiin haasteisiin ja näin myös sisällyttää paljon harjoitteita arjen keskelle. Harjoittelu ja varhainen ennakointi tuovat vakaampaa sekä sujuvampaa oppimista lapsen koulun aloitukselle.

Tutkimukset viittaavat siihen, että lapsilla, joilla on motorisen kehityksen viivettä lapsena, on myös myöhemmällä todennäköisesti jonkin verran heikommat motoriset taidot. Cantellin ym. tutkimuksessa todettiin, että lapset, joilla on 5-vuotiaana todettu motorisen kehityksen viivästystä, poikkesivat edelleen 10 vuoden kuluttua motorisilta taidoiltaan verrokkiryhmään verrattuna. 46 % varhaisen motorisen viiveen ryhmän jäsenistä luokiteltiin erilaisiksi motoristen ja havaintotehtävien kontrolliryhmistä 15-vuotiaana. (Cantell, Smyth & Ahonen 1994.) Sama toimii myös toisin päin. Tutkimusten mukaan varhaisten motoristen taitojen saavuttaminen liittyy myös aikuisen fyysiseen kehitykseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn. Mitä aikaisemmin lapsi oppii taitoja, sitä paremmin hän niistä suoriutuu myös aikuisena. (Kuh ym. 2006; Murray ym. 2006.) Siksi varhaisessa vaiheessa motoristen taitojen opettelu ja niiden vahvistumisen tukeminen on erityisen tärkeää niin koulussa kuin kotiympäristössäkin. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että lapsilla, joilla ilmenee hienomotoriikan kehityksen haasteita, on vaikeuksia myös lukemisessa. Heikot hienomotoriset taidot ennakoivat siis riskiä myös lukemisen ja kirjoittamisen oppimisen viivästymiseen. (Iverson & Berg & Ellertsen & Tonnessen 2005.) Hienomotorisia taitoja on siis tärkeä harjoitella paitsi kirjoitustaidon, myös lukutaidon kehittymisen takia.

4.6 Sensorinen integraatio

Verrattuna useimpiin muihin motorisen toiminnon muotoihin, jotka ohjautuvat näköaistin avulla, piirtäminen ja kirjoittaminen ovat ainutlaatuisia toimintoja siinä mielessä, että ne ”jättävät jäljen taakseen” piirretyn kuvan muodossa. Ihmisen piirustus- ja kirjoitusvalmiuden alkuperä ei sisällä siis pelkästään motorisia taitoja välineiden ja työkalujen käytössä, vaan myös motoristen ja aistien välisiä yhteyksiä piirustusliikkeiden ja niistä syntyvien visuaalisten kuvien välillä. (Yuan & Brown 2014: 5–9.) Tämän vuoksi esimerkiksi sensorisen integraation haasteet vaikuttavat oleellisesti myös kirjoitus- ja kynätaitojen kehittymiseen.

Sensorinen integraatio tarkoittaa aistiedon jäsentämistä käyttöä varten. Aivot jäsentävät kaikki sinne saapuvat aistiärsykkeet. Tämän prosessin jälkeen aivot tuottavat havaintoja ja tarkoituksenmukaista käyttäytymistä tai oppimista. Sensorinen integraatio muodostaa perustan sosiaaliselle käyttäytymiselle ja älylliselle oppimiselle. Sensorinen integraatio yhdistää kaikki havaitut toiminnot ja mahdollistaa samaan aikaan silmän ja käden yhteistyön. (Ayres 2015: 26–31.) Sensorisen integraation (SI) teoria koskee kaikkia aistijärjestelmiä. Painotus kohdistuu vestibulaariseen, proprioseptiiseen ja taktiiliseen järjestelmään (Sutton & Aquilla 2001: 49). Ikävuodet 3–7 ovat sensorisen integraation kriittisintä aikaa, tällöin aivot ovat herkimmillään vastaanottamaan ja jäsentämään aistimuksia (Ayres 1992: 27).

Aistitiedon käsittelyn häiriö tarkoittaa kykenemättömyyttä käsitellä aistien kautta saatua tietoa. Hermostollista toimintahäiriötä eli sensorisen integraation häiriötä kutsutaan lyhyesti myös SI-häiriöksi. (Kranowitz 2015: 33.) Jokainen lapsi, jolla on SI-häiriö, oireilee omalla tavallaan. Oireiden havaitseminen ajoissa ja oikeanlainen puuttuminen luo helpotusta lapsen arkeen (Ayres 2015: 38–39). SI-häiriötä saattaa olla vaikea tunnistaa, jolloin koulussa opettajalta voi jäädä huomaamatta asioita, jotka häiritsevät ja hidastavat lapsen oppimista. Kouluarjessa haasteet saattavat näyttäytyä esimerkiksi saksien ja liimapuikon käytössä, heikossa kynäotteessa, ohjeiden sisäistäminen ja niiden noudattamisen vaikeutena tai yliaktiivisuutena.

Taktiilisen aistijärjestelmän kautta tulee kaikki tuntoaistimukset. Tämä tuntoaistijärjestelmä vastaanottaa paine-, liike-, lämpötila-, värähtely- ja kipuaistimuksia pääasiassa ihossa olevien vastaanottavien hermosolujen välityksellä. Taktiilisen aistijärjestelmän avulla keho vastaanottaa jatkuvasti tuntoaistimuksia, joita tarvitaan muun muassa näköhavaintojen tekemisessä, motorisessa ohjaamisessa ja kehon hahmottamisessa. Taktiilinen aistijärjestelmä on ensimmäinen aistijärjestelmä, joka toimii jo kohdussa ja on vastasyntyneillä välttämätön refleksi. (Sutton & Aquilla 2001: 49–50.)

Jos lapsen erotteleva tuntoaistijärjestelmä on tehoton tai kehittymätön, lapset aivot eivät saa tietoa siitä, miltä asiat tuntuvat. Tällöin lapsella voi olla haasteita oppia uusia kädentaitoja ja käyttää työvälineitä kuten kynää, kumia, teroitinta, saksia ja viivainta. (Kranowitz 2015: 94.) Puutteellisesti toimiva taktiilinen aistijärjestelmä aiheuttaa vaikeuksia reagoida tuntoaistimuksiin. Taktiilinen erottelukyky saattaa olla heikko, jolloin haasteet voivat näkyä nimenomaan esineitä käsiteltäessä, esimerkiksi vetoketjun käsittelyn vaikeutena tai kypsymättömänä kynäotteena. (Sutton & Aquilla 2001: 52.) Lapsi saattaa painaa kynää voimakkaasti, jolloin kynän terä katkeaa jatkuvasti. Liiallisen voimankäytön seurauksena kirjoittamisen sujuvuus ja kestävyys kärsivät, ja lapsi joutuu

lepuuttamaan kättä useasti. Vastaavasti kynän käytön hankaluus voi ilmetä myös liian vähäisenä voimankäyttönä, jolloin kirjoittaminen on heikkoa. Myös kynän tai kynätuen erilaisilla materiaaleilla voidaan vaikuttaa tuntoaistimuksiin.

Proprioseptiivinen aistijärjestelmä tuottaa tiedostamatonta aistitietoa, joka on lähtöisin nivelistä, lihaksista, jänteistä ja nivelsiteistä. Proprioseptiivisen aistitiedon avulla havainnoidaan tunto- ja liikekokemuksia. Esimerkiksi kädessä olevan palikan muoto muodostuu lihasten ja nivelten asennosta ja ihon kosketuksesta. (Sutton & Aquilla 2001: 59.) Proprioseptiivinen aistijärjestelmä auttaa myös liikkumisessa. Liian vähäinen proprioseptiivinen aistitieto näkyy liikkeen hitautena ja kömpelönä liikkumisena. Mikäli kädestä lähtevät proprioseptiset aistimukset eivät viestitä riittävän hyvin mitä kädet tekevät, voi tämä ilmentyä mm. vaatteiden napittamisen tai taskusta tavaroiden poimimisen vaikeutena. Mikäli lapsella on proprioseptisen aistitiedon puutetta, on hänellä usein vaikeuksia kaikessa tekemisessä silloin, kun hän ei voi katseellaan seurata omaa tekemistään. (Ayres 2015: 79.)

Vestibulaarisen aistijärjestelmän eli tasapaino- ja liikeaistin kautta kulkeutuu tieto liikkeestä, painovoimasta ja pään asennon muutoksista. Vestibulaarinen aistijärjestelmä koordinoi silmien, pään ja kehon liikkeitä. Tämän järjestelmän avulla lapsi tiedostaa liikkeen nopeuden ja suunnan. Vestibulaarisen aistijärjestelmän avulla henkilön kolmiulotteinen hahmotuskyky maan pintaan nähden kehittyy ja henkilö pystyy esimerkiksi ilman näköaistia sanomaan, onko hän pysty- vai vaakasuorassa asennossa. Tämä järjestelmä tasapainottaa aistimuksia ja auttaa itsesäätelyssä, joka ylläpitää myös vireystasoa. (Sutton & Aquilla 2001: 54.) Lapsen uuden oppiminen on tehokkainta, kun vireystasot eivät heittele ääripäästä toiseen.

Vestibulaarinen aistijärjestelmä on kytköksissä myös visuaaliseen aistijärjestelmään eli näköaistiin. Tämä vaikuttaa merkittävästi silmän liikkeisiin mm. katseella seuraamiseen ja katseen kohdistamisen kehittymiseen. Yhdessä vestibulaarinen ja visuaalinen järjestelmä auttavat kehoa pysymään pystyssä. Vestibulaarisesta järjestelmästä kulkeutuva tieto on välttämätön lihasten jänteidelle, jota kutsutaan lihastonukseksi. Lihastonusta tarvitaan liikkeen ja asennon säätelyssä, esimerkiksi hyvän istumis- ja kirjoitusasennon ylläpitämisessä. (Sutton & Aquilla 2001: 55.)

Kuten kaikkien lasten kanssa, myös SI häiriöisen lapsen kanssa kannattaa hyödyntää arjessa lapsen mielenkiinnonkohteita. Lapselle kannattaa asettaa pieniä, helposti saavutettavissa olevia päämääriä, jotta lapsen toimijuus vahvistuu onnistumisten myötä. Lasta tulee rohkaista omatoimisuuteen, ja hänen vahvuuksiaan kannattaa hyödyntää

toimintoja suunnitellessa. Lasta tulee kannustaa kokeilemaan, sekä tukea häntä tarvittaessa sekä fyysisesti että emotionaalisesti. Aikuisen tulee muistaa antaa lapselle palautetta ja kehuja toiminnasta. (Kranowitz 2015: 243–245.)

5 Video kynätaitoja kehittävästä toiminnasta

5.1 Videon tuottaminen ja toteutus

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla opas, joka on hyödynnetty käytäntöön. Toteutustapoja on monia kuten kotisivut, portfolio, vihko tai johonkin tilaan järjestetty tapahtuma. (Vilka 2003: 9). Yhteistyökumppanin toiveena oli saada video vanhemmille, jossa havainnollistettaisiin keinoja ja lapsille tarjottavia toimintoja, jotka tukevat kynä- ja kirjoitustaitojen kehittymistä. Toimintojen paloittelussa hyödynnetään toiminnan analyysia, ja kirjoitustaito puretaan yksittäisiin osiin aina valmiustasolle asti. Olennaisimpien kynänkäytön kehitykseen vaadittavien valmiuksien ja taitojen perusteella valitaan videossa esiteltävät toiminnot. Videossa on olennaista eritellä kirjoittamisessa vaadittavia taitoja ja valmiuksia, ja perustella miksi tietyt toiminnot ovat hyödyllisiä kirjoittamisen kehittämisen kannalta. Videossa esitellään valmiita toimintaehdotuksia, arjen askareita sekä peli- ja leikki-ideoita, mutta olennaista on, että vanhemmat ymmärtäisivät, mitä valmiuksia ja taitoja kirjoittaminen vaatii. Näin vanhemmat voivat tämän tiedon pohjalta ja videon esimerkkitoimintojen avulla soveltaa ja mukauttaa juuri heidän lapselleen merkityksellisiä ja mielekkäitä toimintoja omien resurssiensa ja kotiympäristöönsä sopivalla tavalla, jotka tukevat heidän lastensa kynätaitojen kehittymistä.

Teoreettisella ja käytännön tasolla käydään keskustelua siitä, miten toiminnan vahvistamista tulisi toteuttaa. Yleisemmin käytettyjä käsitteellisiä kehyksiä interventioon ovat ”top down” eli ”ylhäältä alas ja ”bottom up” eli alhaalta ylös. ”Top down”-lähestymistavat keskittyvät tiettyjen motoristen toimintojen arviointiin ja hoitoon tehtäväkohtaisella tasolla. Väitetään, että lasten, joilla on hienomotorisia ongelmia, tulisi saada enemmän mahdollisuuksia harjoitella nimenomaan näitä kyseisiä taitoja, joissa haasteita on. Vaikka tätä lähestymistapaa on suositeltu jo jonkin aikaa, on siitä yllättävän vähän arvioivia tutkimuksia. ”Bottom up” -teoriat taas yrittävät arvioida mahdollisia taustalla olevia syitä tai prosesseja, jotka saattavat häiritä motoristen taitojen kehittymistä yleensä. Käytännössä interventioita kuvataan prosessikeskeisiksi, koska ne eivät puutu suoraan tiettyihin motorisiin toimintoihin, vaan keskittyvät valmiustason ongelmiin. (Brown 2010.) Videon toiminnoissa hyödynnetään sekä ”bottom up” että ”top down” lähesty-

mistapaa. Varsinaiset kynäharjoitukset ovat ”top down”- lähetystavalla juuri sitä toimintoa, mitä pyritään kehittämään. Tämän lisäksi vaihtuvuuden ja monipuolisuuden lisäämiseksi toiminnan analyysin avulla toimintoja valitaan ”bottom up”-lähestymistavalla, eli valmiustason taitoja kehittäen. Näihin toimintoihin kuuluvat askartelut, rakentelut, helmit, sekä arjen askareet.

Videoiden toimintojen tulisi olla lapselle mieluisia ja ikätason mukaisia. Jokainen lapsi oppii ja toimii omalla tasollaan, joten toimintaa täytyy pystyä muokkaamaan ja porrastamaan ikä- ja taitotasolle sopivaksi. Lapsen oma mielipide ja kiinnostuksen kohteet on otettava huomioon, ja leikinomaiset toiminnot tukevat lapsen kehitystä. Kehitysteorioiden, Inhimillisen toiminnan mallin ja lapsen fysiologisen hienomotoriikan kehittymisen pohjalta suunnittelimme videon esimerkkitoiminnot ottaen huomioon perheiden erilaiset sosioekonomiset ja kulttuuriset lähtökohdat.

Video on editoitu MacBook Air tietokoneen iMovie 10.1.8 ohjelmalla. Video sisältää kuvia, videota, tekstiä, äänitettyä ääntä ja bensound sivustolta ladattua tekijänoikeusvapaa musiikkia. Videon tekstitys on tehty YouTuben omalla tekstitysohjelmalla. Videon julkaisutaho ei pitänyt tarpeellisenä julkaista videon oheen erillistä kuvailutulkkausta videon täyttäessä saavutettavuuskriteerit jo itsessään. Kuvailutulkkaus on silti liitetty varsinaisen opinnäytetyön liitteeksi, sillä mielestämme videon ääniraita ei täysin vastaa kuvien ja videopätkien sisältöä. Videolle on luotu tarkka käsikirjoitus, johon on kirjattu tekstiosuudet selittämään toimintoja, sekä kuvat ja videoklipit esittelemään itse toimintoja. Videon on tarkoitus olla selkeä, informatiivinen, sekä lyhyt mutta ytimekäs, kestoltaan alle kymmenen minuuttia. Toteutuksessa on mukana tuttavapiiristä lapsi ja opinnäytetyön kirjoittajat Laaksonen ja Pieniniemi. Video alkaa aihealueen esittelyllä, jonka jälkeen jokainen toimintakokonaisuus kuvataan kuvin ja videoin. Toimintakokonaisuudet ovat: askartelu, kynätehtävät, lauta- ja korttipelit, rakentelu sekä arjen omatoimisuus. Kuvien ja videoiden yhteydessä annetaan toiminta ehdotuksia ja ideoita, jotka perustellaan kattavasti. Video loppuu yhteenvetoon, sekä lopetusdiaan, jossa on linkkivinkkejä. Linkkien sivustoilta voi etsiä materiaalia ja inspiraatiota esimerkiksi askarteluideoihin. Yhtenä vinkkinä on Anne Österbergin ja Nina Kuuselan luomat ”Näppärit näpit – Hienomotoristen harjoitusten tehtäväkortit”, joiden harjoitukset tukevat hienomotoriikan ja kirjoittamisvalmiuksien kehittymistä (Österberg & Kuusela 2014).

Toiminnallisessa opinnäytetyössä emme tee tutkimusta, jolloin emme tarvitse tutkimuslupaa. Opinnäytetyö ei mittaa mitään tai kajoa kenenkään henkilökohtaisesti tai fyysisesti, joten emme tarvitse eettisen lautakunnan lupaa. Tarvitsimme kuvaus- ja julkaisu-

luvan videolla esiintyviltä henkilöiltä (ja heidän vanhemmiltaan, kun kyse on lapsesta). Videon ääniraidan tuotamme itse, jolloin emme tarvitse tekijänoikeuslupaa myöskään videon toteuttamiseen. Videon puhujana toimii Sonja Laaksonen, ja videon puhutut äänet tekstitetään videon alalaitaan. Taustalla soitettu musiikki on ladattu sivustolta, joka ei riko tekijänoikeuksia, kun kappaleen nimi ja lataussivusto on mainittu videon lopussa.

Videota tehdessä huomioimme valtiovarainministeriön saavutettavuusdirektiivin, joka ohjeistaa digitaalisten palveluiden saavutettavuuteen kaikille. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta astui voimaan 1.4.2019, ja saavutettavuusvaatimukset käynnistyvät portaittain viranomaisten ja julkisoikeudellisten laitosten keskuudessa. (Valtiovarainministeriö.) Saavutettavuusvaatimuksissa käsitellään muun muassa videoiden tekstitystä ja ääniraidan kuvailutulkkauksia. Tekstityksessä on huomioitava lyhenteiden välttäminen ja selkokielen hyödyntäminen. Saavutettavuusohjeiden mukaan on kiellettyä esimerkiksi vilkkuvan sisällön näyttäminen, joka saattaa aiheuttaa sairaskohtauksen epilepsiaa sairastavalle. (Aluehallintovirasto.) Vaikka saavutettavuusvaatimukset on tarkoitettu koskemaan mm. julkisen hallinnon organisaatioita, sekä osaa järjestöistä ja yrityksistä, eivätkä ne virallisesti velvoita meitä opiskelijoina noudattamaan direktiiviä opinäytetyössämme, on meidän huomioitava saavutettavuus tuottaessamme sisältöä Espoon Kaupungin julkiselle YouTube-kanavalle. Lisäksi haluamme ottaa saavutettavuuden huomioon tuotoksessamme, jotta edistäisimme omalta osaltamme kaikkien mahdollisuutta toimia täysivertaisesti digitaalisessa yhteiskunnassa. Tämän vuoksi käsikirjoitus sekä kuvailutulkkaukset liitteenä opinnäytetyössämme.

5.2 Videon toiminnot

5.2.1 Askartelu

Askartelu on monipuolinen toiminta, jota on helppo mukauttaa ja porrastaa mielenkiinnon ja taitojen mukaan. Askartelussa voi hyödyntää monenlaisia materiaaleja sanomalehdistä elintarvikkeiden kartonkipakkauksiin ja luonnosta kerättäviin materiaaleihin, joten jokaisessa kodissa on mahdollista askarrella jotakin. Askarteluideoissa voi käyttää luovuutta, ja mahdollisuuksia on loputtomiin. Paperin maalaaminen, värittäminen, rypistäminen, repiminen, taittaminen, leikkaaminen ja liimaaminen kaikki tukevat silmän ja käden yhteistyötä sekä hienomotoriikkaa. Saksien käyttö vahvistaa sormien abduktiota ja adduktiota, sekä motorisen sarjan tuottamista. Erilaisissa korttiaskarteluissa voi hyödyntää myös kulttuurillisia perinteitä, tai esimerkiksi perheessä mahdollisesti juhlittavia juhlapäiviä, syntymäpäiviä tai muita perheelle merkityksellisiä asioita.

Videossa näytetään yhtenä toimintana helmien pujottelu. Helmien pujottelussa tarvitaan kahden käden yhteistyötä sekä tarkkaa silmän ja käden yhteistyötä, jotta helmet saa kohdistettua ja pujotettua naruun. Erilaiset helmet ja nauha materiaalit vahvistavat sormien tuntoerottelua ja voimansäätelyä. Askartelu tukee myös hahmottamisen valmiuksia.

Videossa esimerkkiaskarteluna on origami kirppuaskartelu, josta on iloa myös askartelun jälkeen valmiina pelinä. Kirpun tekeminen vaatii paperin leikkaamista ja taittelua. Se on monivaiheinen prosessi, joka vahvistaa toiminnanohjausta. Paperin tarkka taittelu vaatii hahmottamisen lisäksi sormien voimansäätelyä. Kirpun sisäisivuille voi kirjoittaa tai piirtää, ja se mahdollistaa myös sosiaalisen osallistumisen perheen tai kavereiden kesken. Lisäksi ”kirpun” käsittely harjoittaa sormien eriyttämistä. Lapsi voi valita erilaisista askarteluvaihtoehdoista itselleen mieluisan vaihtoehdon mielenkiinnonkohteiden ja taitotason mukaan.

5.2.2 Kynätehtävät

Erimerkkitoimintona videolla ovat myös koulutoimintaterapeuttien suosittelemat puuhakirjat. Puuhakirjoissa on erilaisia kynätehtäviä, kuten kynäsokkeloita, värityskuvia ja mallintamistehtäviä. Kaikenlaiset kynätehtävät tukevat myös kirjoitustaidon kehittymistä. Kynän ohjailu ja motorinen tarkkuus vahvistuvat, visuaalisen hahmottamisen valmiudet kehittyvät, ja kynänkäytön motorisen sarjan tuottaminen automatisoituu. Tällöin myös kirjoittaminen helpottuu, ja pitempikin tehtävätyöskentely onnistuu ilman suurempaa ponnistelua. Valmiin puuhakirjan ostamisen lisäksi tämänkaltaisia tehtäviä on mahdollista tulostaa internetistä ilmaiseksi. Tarvittaessa aikuinen voi myös itse piirtää tehtäviä lapselle valmiiksi. Myös kynätehtävissä voi käyttää luovuutta ja mielikuvitusta. Aihepiireihin voi hyödyntää lapsen omia mielenkiinnonkohteita ja lapsi voi itse valita mieluisia värityskuvia esimerkiksi lempihahmoistaan. Kynäsokkeloiden aiheita voi valita autoradoista labyrinthteihin ja hyvin erilaisilla vaikeusasteilla. Puuhakirjojen sivujen kääntäminen vahvistaa pinsettiolettua ja kehon keskilinjan ylittämistä. Puuhakirjaa tehdessä apukäden on tuettava vihkoa työskentelyn aikana, koska kirja painuu helposti kiinni. Kaksikäsinen toiminta vahvistuu, kun toisen käden työskennellessä toinen käsi pitää aktiivisesti vihkoa auki. Myös kirjoittaessa apukäden luontainen tuki paperia pitäessä on edellytys sujuvalle kirjoitukselle.

Puuhakirjojen lisäksi piirtämistä voi soveltaa myös erilaisilla materiaaleilla ja välineillä. Ulkona voi piirtää asfalttitiiduilla katuun tai kepillä hiekkaan. Pystypinnoilla piirtäminen

vahvistaa muun muassa ranteen vakauttamista, ja sitä voi soveltaa piirtämällä esimerkiksi partavaahdolla tai kermavaahdolla peiliin. Myös liitu- ja magneettitaulut ovat oivia välineitä pystyjinnoilla piirtämiseen. Pystypinta harjoittelua voi myös soveltaa jääkaappimagneeteilla. Kirjainten yhdistämistä ja muodostaa sanoja tai lauseita.

Perinteisen pöytätyöskentelyasennon lisäksi yhteistyökumppanit toivoivat opinnäytetyön videolla esiintyvän monipuolista asentotyöskentelyä. Videolla on kuvattu lasta, joka työskentelee moninaisissa asennoissa. Esimerkiksi videolla lapsi harjoittelee piirtämistä pystyasennossa eli vertikaalitasossa, joka kehittää käden vakauttamista ja vahvistaa lihasjäntevyyttä. Tussitaulu harjoitusta voi harjoittaa myös pöydällä, joka on portaittain säädettävissä vaaka tai pystyasentoon. Vaikka opinnäytetyössä puhutaan hyvästä pöytätyöskentelyn ergonomiasta, on hyödyllistä harjoitella monipuolisesti eri asennoissa työskentelyä, jolloin lihakset saavat erilaisia aistiärsyksiä. Näin pystytään vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti myös pöytätyöskentelyssä vaadittavaan motoriseen suorituskykyyn.

5.2.3 Lauta- ja korttipelit

Lauta- ja korttipeleissä korostuu yhdessä tekeminen ja läsnäolo lapsen kanssa. Aikuisen voi omalla esimerkillään kannustaa lasta peleissä ja mallintaa toimintaa. Pelistä riippuen pelinappuloiden muoto ja niiden käsittely kehittää hienomotoriikkaa ja pinsettiotetta, korttien käsittely vahvistaa sormien eriytyneitä otteita sekä voimansäätelyä. Pelilaudan tai korttien tarkastelu vahvistaa hahmottamista ja pelin sääntöjen seuraaminen kehittää tarkkaavuuden ylläpitoa ja keskittymistä, mitkä ovat tärkeitä perusvalmiuksia myös kirjoittamisen kehittämisessä.

Pelit voivat ikätason mukaisesti kehittää muun muassa ongelmanratkaisukykyä sekä kognitiivisia taitoja, esimerkiksi laskemista ja lukemista. Pelin ollessa mieluinen ja innostava, se sitouttaa toimintaan ja pitää lapsen mielenkiintoa yllä. Tällöin pelaaminen ei tunnu harjoittelulta vaan mieluisalta toiminnalta, joka samalla kehittää kirjoittamisen vaatimia valmiuksia. Kirjastoissa on saatavilla laaja valikoima erilaisia lautapelejä, joita voi varata ja noutaa ilmaiseksi lähikirjastosta, mikäli kotoa ei löydy valmiiksi mieluisia pelejä. Pelilautoja voi myös itse askarrella mielikuvituksensa mukaan esimerkiksi kartonkipahville.

Pelejä voi pelata pöydän ääressä tai lattialla istuen ja maaten. Erilaiset asennot ja esimerkiksi lattialla vatsallaan pelaaminen vahvistavat asennonhallintaa ja -ylläpitoa. Ma-

kuu asennossa työskentely vahvistaa kehon puolten välistä yhteistyötä ja käden va-
kauttamista tehokkaasti. Eri peliasentoja on hyvä vaihdella säännöllisesti, näin kehon
pienet ja suuret lihakset pysyvät aktiivisena, eikä keho passivoidu vain tiettyihin asen-
toihin.

5.2.4 Rakentelu

Voimansäätely on tärkeä osa kynänkäyttöä. Liian voimakas kynänkäyttö kipeyttää kä-
den nopeasti, jolloin lapsi ei pysty käyttämään kynää pitkään tai kynän terä katkeaa jat-
kuvasti. Rakentelu kehittää voimansäätelyn lisäksi silmän ja käden koordinaatiota sekä
kognitiivisia valmiuksia tilan ja suuntien hahmottamiseen. Värikkäät esineet aktivoivat
näköaistia. Näitä kaikkia valmiuksia ja taitoja tarvitaan myös kynän käyttämisessä ja
kirjoittamisessa. Kaikkien pienten esineiden tarkka käsittely kehittää sormien eriytyneitä
liikkeitä, jolloin myös luonteva kynäote on helpompi löytää, ja motorinen tarkkuus kynää
käsitellessä kehittyy.

Legoja, palikoita tai muita rakenteluun soveltuvia leikkivälineitä löytyy lähes joka ko-
dista. Myös esimerkiksi kyniä voi asetella ja koota ristikkäin rakennelmaksi. Ulkoa voi
kerätä käpyjä, oksia ja muita luonnon materiaaleja käpylehmien tai kaarnaveneiden ra-
kentamiseen. Luonto tarjoaa monipuolisesti eri rakennusvälineitä ja samalla lapsi saa
kosketusta luontoon, mikäli luonnossa liikkuminen on lapselle vieras käsite. Rakente-
luideoita voi myös kehittää luovasti saatavilla olevien resurssien mukaan. Rakennuspa-
likoiden koskettelu kehittää tuntoaistia, ja käsittely kehittää sormien ja käden pieniä li-
haksia, sekä hienomotorisia taitoja ja voimansäätelyä.

5.2.5 Arjen omatoimisuus

Ruoanlaitto, leipominen ja keittiöpuuhissa auttaminen ovat myös hyviä esimerkkitoimin-
toja, jotka on helppo sisällyttää arkeen jokaisessa kodissa. Leivän voitelu, hedelmien
kuoriminen ja purkkien/tölkkien avaaminen sekä ruoan pilkkomien kuuluvat monen ko-
din jokapäiväiseen arkeen, ja lapsen harjoitellessa niitä myös käsien hienomotoriikka
kehittyy, voimansäätely vahvistuu ja esineiden manipulaatio helpottuu. Arjen toimin-
noissa tulee kehon keskilinjan ylittämistä, silmän- ja käden yhteistyötä, sormien eriyty-
neitä liikkeitä ja välinetyöskentelyn vahvistumista. Erilaisia ruokia tunnustellessa myös
aistitiedon käsittely kehittyy.

Lapsi kannattaa ottaa mukaan pullan leipomiseen, piparkakkutaikinan kaulitsemiseen
ja kaikkiin keittiöpuuhiin, joissa pääsee tekemään käsillään. Arjen toimintoja on helppo

sisällyttää jokapäiväiseen toimintaan, ja myös niistä on helppo valita lapsen taidoille ja mielenkiinnon kohteille sopivia toimintoja. Samalla lapsi pääsee osallistumaan yhteiseen toimintaan, ja tuntemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta perheensä kanssa.

6 Lopuksi

6.1 Yhteenveto

Yhteistyökumppanimme toiveena oli video, jonka tarkoituksena oli avata laajemmin vanhempien näkemystä siitä, kuinka paljon erilaisia toimintoja kotioloissa voi sisällyttää kynätyöskentelyn harjoitteluun. Tavoitteena oli tuoda ilmi tietoa ja ideoita, kuinka hienomotoriikan harjoittelua voi toteuttaa leikin ja arjen jokapäiväisten toimintojen kautta, ilman että lapsi ajattelee sen olevan varsinaisesti harjoittelua. Videon tarkoituksena oli myös painottaa, kuinka tärkeää on ottaa lasta mukaan arjen toimintoihin. Vanhemmat ovat yleensä tärkein komponentti lapsen sosiaalisessa ympäristössä, joten heillä on suuri merkitys lapsen toiminnallisen identiteetin ja pätevyyden muodostumisessa. (Kielhofner 2008: 86–87.) Vanhempien rooli ja malli on suuressa osassa lapsen kehitystä, ja lapset mallintavat vanhempien toimintatapoja omaan toimintaansa ja tekemiseen hyvin herkästi. On siis äärimmäisen tärkeää painottaa vanhempien ja lasten kanssa vietettyä yhteistä aikaa hetkisen arjen keskeltä.

Kaikki toiminta ja sen muodot on aina suhteutettava ympäristöön. Koska koti on yleensä lapsen tärkein elinympäristö koulun lisäksi, on lapsen arjen kannalta tärkeää, että toimintoja pyritään sisällyttämään kotiympäristöön. Koulu ympäristönä on aivan toisenlainen kuin kotiympäristö, niin fyysisesti, sosiaalisesti, ekonomisesti kuin kulttuurisestikin. Kotona esimerkiksi tilat, materiaalit ja ihmiset voivat vaihdella hyvinkin paljon perheiden välillä, ja siksi on tärkeää miettiä toimintoja, jotka sopivat juuri kyseisen lapsen ympäristöön. Kansainvälisen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen (ICF) mukaan toimintakyky ja toimintarajoitteet ovat moniulotteinen, vuorovaikutuksellinen ja dynaaminen tila, joka koostuu terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta (ICF-Luokitus 2021). ICF-luokituksen kategorioista videon kohdalla paneuduimme ruumiin rakenteisiin, ruumiin/kehon toimintoihin ja suoritukseen sekä osallistumisen pääluokkiin ja niiden alaluokkiin. Tämä päätös perustui videon taustalla vaikuttaviin hienomotoriikan ja kirjoittamisen vaadittaviin valmiuksiin. Työtä tehdessä huomioimme muitakin ICF-luokituksen luokkia taustalla ymmärtääksemme, miten laajasti myös ympäristötekijät, mielenkiinnonkohteet ja monet muut itsestä riippumattomat asiat vaikuttavat lapsen kykyyn käyttää ja kehittää kynä- ja kirjoitustaitoja. On

myös tärkeä huomioida, miten lapsi erilaisissa ympäristöissä toimii, ja onko ympäristössä lapsen toimintaa tukevia tai rajoittavia tekijöitä.

Inhimillisen toiminnan malli tukee toimintaterapian paradigmaa, jossa toiminta on mallin ydin (Kielhofner 2008: 1). Mallin käsitteet pyrkivät käsittelemään asiakkaan elämää ja hänen yksilöllisiä toimintojansa. Videolle pyrittiin keräämään monipuolisesti erilaisia toimintoja top-down tyyppisesti, jotta jokainen perhe voisi löytää heidän lapselleen sopivia toimintoja. Inhimillisen toiminnan mallin mukaan ihmiseen liittyvät, keskenään vuorovai- kutteiset elementit ovat tahto, tottumus ja suorituskky, joihin sisältyvät arvot, henkilö- kohtainen vaikuttaminen ja mielenkiinnon kohteet. Nämä asiat vaikuttavat lapsen toi- mintaan osallistumiseen, suoriutumiseen ja taitoihin. Ajan kuluessa toiminnallisen osal- listumisen ja suoriutumisen kautta rakentuu henkilön toiminnallinen identiteetti ja toi- minnallinen pätevyys, joka on aina suhteessa ympäristöön. (Kielhofner 2008: 108.) Toi- sin sanoen, jos toiminta on lapselle mieluista ja sopii hänen arvoihinsa ja tapoihinsa, hän osallistuu ja sitoutuu siihen todennäköisemmin. Mitä sitoutuneempi lapsi on toimin- taan, sitä todennäköisemmin lapsen toiminnallinen identiteetti kehittyy ja hän kokee toi- minnallista pätevyyttä. Video pyrkii antamaan mahdollisuuksia ja vinkkejä laajasti suku- puoleen ja kulttuuriin katsomatta. Video on tekstitetty ja kuvailutulkattu, jolloin videon sisältö on käytettävissä ja ymmärrettävässä muodossa kaikille.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä pohdittiin monipuolisesti koko työn eri vaiheita ja pro- sessin kulkua. Opinnäytetyön suunnitelman vaiheessa kirjassimme raporttiin pääteemat, jotka kulkivat varsinaisen opinnäytetyöprosessin rinnalla alusta loppuun. Videon käsi- kirjoitus sen sijaan ei täysin vastaa lopullista tuotosta, vaan muuttui videointiprosessin aikana. Huomioimme kuvaustilanteessa kuvattavan lapsen tahtoa ja tottumuksia, jonka vuoksi tarkan käsikirjoituksen noudattaminen ei ollut käytännön toteutuksessa mahdol- lista. Aluksi perehdyimme aiheen teoriapohjaan ja hyödynsimme laajasti kansainvälisiä ja suomenkielisiä lähdemateriaaleja taustoittamaan lopputuotokseen valittuja ratkai- suja. Työssä pyrittiin käyttämään luotettavia ja alkuperäisiä lähteitä. Lapsen kehityk- sestä ja kirjoittamisen vaadittavista valmiuksista löytyi paljon tietoa. Sen sijaan luotetta- vien lähteiden ja tutkitun tiedon löytäminen käsin kirjoituksen taitotasosta Suomessa tai kansainvälisesti oli haastava löytää. Myös käsin kirjoituksen tulevaisuudesta saatavaa tutkittua tietoa oli saatavilla vähän. Lisäksi tiedonhakua rajoitti rajatut pääsymme tieto- kantoihin, sillä useisiin lähteisiin vaadittiin maksullinen käyttöoikeus tai eri organisaat- tion oppilaitos. Covid-19 pandemian vuoksi jouduimme työskentelemään pääasiassa etäyhteyksien välityksellä. Tästä johtuen emme hyödyntäneet Metropolia Ammattikor-

keakoulun verkkoa, jonka kautta olisimme mahdollisesti voineet löytää enemmän tutkittua tietoa ja näin ollen päästä käsiksi laajempiin tietokantoihin. Kirjallisuuden lisäksi hyödynsimme monia tietokantoja, mm. Cinahl, PubMed, Finna, sekä Google Scholaria.

Kuvausvaiheessa huomasimme, että käytännössä videon kuvaaminen oli luontevampaa kuvattavan lapsen toiveita mukailleen, jonka takia emme seuranneet tarkkaa käsikirjoitusta. Säilytimme silti käsikirjoituksen pääteemat ja valitut toiminnot. Käsikirjoitukseen kirjoitettujen aiheiden järjestys pysyi samana, mutta lisäsimme ja poistimme joitakin toimintoja. Hyväksytimme käsikirjoituksen yhteistyökumppaneilla, ennen kuin kuvasimme materiaalia videota varten. Yhteistyökumppaneilta saimme joitakin parannusehdotuksia, joiden pohjalta muokkasimme käsikirjoitusta. Tämän jälkeen työstimme materiaalit kokoon ja näytimme raakaversio videosta yhteistyökumppaneille. Palautteen perusteella muokkasimme videosta vielä muutamia pieniä mutta tärkeitä yksityiskohtia. Muokkauksen ja täydennysten jälkeen esittelimme videon yhteistyökumppaneille, ohjaajaville opettajille ja lähipiirille. Hyödynsimme videosta saatua palautetta tuotoksen arvioimiseen ja kehitysehdotuksiin.

Kuvasimme laajasti eri toimintoja, jotka ovat mukautettavissa iän, sukupuolen, mielenkiinnonkohteiden sekä lapsen taitojen mukaisesti. Videota on kuvattu vaihtelevasti kodin sisällä ja luonnossa. Esimerkeissä on monipuolisesti hyödynnetty materiaaleja ja tarvikkeita, joita varmasti löytyy jokaisesta kodista. Opetussuunnitelman perusteisiin kuuluu vastuu ympäristöstä ja suuntautuminen kestävään tulevaisuuteen, joten arjen valinnoilla ja toimilla koulu osoittaa vastuullista suhtautumista ympäristöön. (Opetushallitus 2016: 29.) Myös videolla ekologisuus on otettu huomioon toiminnoissa ja käytettävissä välineissä. Voiko luonnolla ja luonnon elementeillä olla rauhoittavaa vaikutusta vilkkaiden lapsien kanssa? Tuotoksena syntynyt video laajentaa yhteisöllistä työtä koulun arjesta kodin arkeen. Sen tavoitteena on muokata kodin toimintatapoja niin, että tavoitteellisesti pyritään ennaltaehkäisemään haasteita ja tukemaan kehitystä koulun lisäksi myös kotona ja ottaa osalliseksi lasta kodin arkeen. Video kannustaa vanhempia tukemaan lapsen kehitystä, ja lisää yhteistyötä koulun ja kodin välillä.

Jatkokehittelyä varten videon käytettävyydestä olisi hyödyllistä kerätä tietoa esimerkiksi E-lomakkeelle tehtävällä kyselyllä. Jatkossa tulisi kartoittaa vanhempien mielipiteitä videon hyödyllisyydestä, ja siitä, saiko videosta uutta tietoa, ideoita tai näkökulmaa aiheeseen. Videosta saatua palautetta voisi hyödyntää jatkokehittelyä varten. Tulevaisuudessa voisi tehdä saman tyyppisen ohjeistuksen myös paperisena, esimerkiksi pienen opasvihkosen muodossa. Kaikki vanhemmat eivät käytä teknologiaa, jolloin paperi-

nen versio voisi olla mielekkäämpi. Saavutettavuuden kannalta voisi myös miettiä vihkotuotoksen painattamista useampana eri kielelle, jolloin vihko saataisiin käyttöön myös sellaisiin perheisiin, joiden suomenkielentaito on vähäinen. Lisäksi YouTubessa on mahdollista saada video tekstitettyä useammalle kielelle. Tämän videon kohdalla on paneuduttu vain suomenkieliseen tekstitykseen, mutta tulevaisuudessa videon tekstitysvaihtoehdoksi voisi lisätä useampia kieliä.

Vaikka videossa on kuvia ja videota havainnollistamassa toimintoja, on videossa myös paljon asiaa. Jos katsoja kokee tiedon määrän liian raskaaksi, voidaan video kokea liian pitkänä, jolloin kaiken tiedon sisäistäminen saattaa olla haasteellista. Arjen toiminnot on tarkoituksella sijoitettu videon loppuun keventämään aihetta, sillä ne ovat helposti ymmärrettäviä ja sisäistettäviä toimintoja, jotka voi vaivattomammin yhdistää arkeen. Tekstitystä tehdessä huomasimme, että videon lopussa olisi voinut olla lyhyt yhteenveto kaikista toiminnoista. Lyhyen yhteenvetön ansiosta katsojan ei tarvitsisi katsoa videota uudelleen, vain pystyisi koosteesta palauttaa videon asioita mieleen. Tämä on vain meidän tekijöiden mielipide, joka voi poiketa katsojien mielipiteestä?

6.2 Katse tulevaisuuteen

Koulutoimintaterapeutit toimivat yhteisöllisesti lapsen, vanhempien ja opettajien kanssa tukien lapsen mahdollisuuksia oppimiseen. Koulutoimintaterapeutti Metsäranta kertoo kuntoutusalan asiantuntijat julkaisussa, että USA:ssa ja Kanadassa toimintaterapeutit ovat olleet jo pitkään osana koulutyön arkea, myös Euroopassa koulutoimintaterapeutit ovat lisääntyneet osaksi kouluhyvinvointipalveluja. (Metsäranta 2018). Koulutoimintaterapeuteilla on tärkeä rooli ergonomian, työskentelyasentojen, ympäristön ja välineiden huomioimisessa lapsen suoriutumiseen ja taitojen kehitykseen. Koulutoimintaterapeutti tukee opettajan rinnalla oppilaan kehitystä havainnoiden lapsen toimintakykyä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Toimintaterapeutti voi havainnoida yksilöllisesti ja ryhmässä oppilaita opettajan keskittyessä pedagogiseen opetukseen. Tulevaisuudessa olisi tärkeää, että Suomi pysyy kehityksessä mukana, ja koulutoimintaterapeuttien virkoja lisättäisiin ympäri Suomea ennaltaehkäisemään kouluarjen haasteita ja edistämään lapsen hyvinvointia, sekä tukemaan muun muassa kirjoitustaidon kehittymistä. Covid-19 pelätään vaikuttavan negatiivisesti alakoululaisten taitotasoon, olisiko tämänkin vuoksi hyvä lisätä koulutoimintaterapeuttien määrää ennaltaehkäisemään pandemia-ajan aiheuttamia haittoja?

Voivatko koulutoimintaterapeutit vaikuttaa tulevaisuuden luku- ja kirjoitustaidon kehittymiseen? Suomalaisten luku- ja kirjoitustaidon heikentymiseen on alettu kiinnittää yhä

enenevissä määrin huomiota myös valtakunnallisella tasolla. Opetushallitus on myöntänyt 2,5 miljoonan euron rahoituksen LUKILOKI-koulutusohjelmalle, jonka tavoitteena on muun muassa antaa opettajille valmiuksia ja menetelmiä luku- ja kirjoitustaidon opetukseen. Hankkeessa on mukana Jyväskylän yliopiston lisäksi muun muassa Niilo Mäki Instituutti, Suomen Vanhempainliitto ja Helsingin kaupunginkirjasto. (Tolonen 2018.)

Vaikka mediassa on puhuttu paljon lasten kirjoitustaidon heikentymisestä, tutkittua tietoa aiheesta löytyy niukasti PISA-tutkimusta lukuun ottamatta. Tutkimustiedon saatavuuteen on kuitenkin tulossa kehitystä tulevaisuudessa, ja nyt onkin jo käynnistetty joitakin hankkeita tiedon lisäämiseksi. Syksyllä 2021 alkaneessa Niilo Mäki Instituutin rahoittamassa LUKINO- hankkeessa kehitetään uusia arviointimenetelmiä lukemisen, kirjoittamisen ja nopean nimeämisen arviointiin. Hankkeen tavoitteena on muun muassa kehittää tutkimusperustainen arviointimenetelmä lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien tunnistamiseen 1–6 luokkalaisille sekä kehittää yksilöllisen arvioinnin sekä oppimisen seurannan välineitä, joilla voi seurata lukemisen ja kirjoittamisen edistymistä. Lisäksi hankkeessa kerätään tutkimusaineistoa, joka auttaa ymmärtämään nopean nimeämisen, lukemisen, kirjoittamisen, laskusujuvuuden ja tarkkaavuuden taitojen välisiä yhteyksiä. Hankkeen aineistoa kerätään lukuvuosina 2021–2023, ja tulosten arvioitu valmistumisaika on vuosina 2022–2024. (Korpivaara & Heikkilä 2021.)

Aiheemme on ajankohtainen, paitsi uuden opetussuunnitelman myötä, myös Covid-19 pandemian takia, kun monet koululaiset ovat joutuneet etäopetukseen, ja tuen saanti on saattanut vähentyä entisestään viimeisen puolentoista vuoden aikana. Seuraava PIRLS tutkimus on ollut käynnissä vuonna 2021, ja tulokset julkaistaan ensi vuonna. Seuraava PISA-tutkimus järjestetään vuonna 2022, sen siirtyessä vuodella eteenpäin Covid-19 pandemian johdosta (OECD). On mielenkiintoista nähdä, miten pandemia-aika, etäopetus ja sosiaalisten kontaktien vähentyminen vaikuttaa oppilaiden koulumenestykseen. Jatkovatko tulokset laskua entisestään? Vai voiko etäkoululla olla positiivisiakin vaikutuksia?

Inklusio ja sen myötä tukea tarvitsevat lapset saattavat jäädä ilman tarvitsemaansa yksilöllistä ohjausta. Teknologian ja älylaitteiden myötä tieto on nopeasti kaikkien saatavilla, jolloin esimerkiksi ulkoa opettelu vähenee. Opetuksen muuttuminen haastaa myös käsin kirjoituksen tulevaisuutta. Onko tulevaisuudessa käsin kirjoitukselle enää tarvetta, kun teknologia ja älylaitteet lisääntyvät jokapäiväiseen arkeen? Mikä merkitys kynä- ja kirjoitustaidoilla on tulevaisuudessa, ja muuttuuko sen merkitys entisestään konekirjoituksen vallatessa alaa? Harjoitellaanko tulevaisuudessa enemmän kirjoitustaidon sijasta elektroniikkalaitteiden näppäintaitoja?

Lähteet

Alhusban Amani, 2016. The Impact of Modern Technological Tools on Students Writing Skills in English as a Second Language. University of Jordan, Amman, Jordan. US-China Education Review A, July 2016, Vol. 6, No. 7, 438–443. <<http://www.davidpublisher.com/Public/uploads/Contribute/57ce1e19f1f1f.pdf>>. Viitattu 31.1.2021.

Aluehallintovirasto. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus. <<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilahetysten-saavutettavuus/>>. Viitattu 10.1.2021.

Amundson, Susan 2005. Prewriting and Handwriting Skills. Teoksessa Case-Smith, Jane (toim.): Occupational Therapy for Children. 5. painos. Missouri: Elsevier Mosby. 588–590.

Aralinna, Virpi & Heiskanen, Tuija & Juntunen, Kristiina & Kantanen, Mari & Kantonen, Anne & Karhula, Maarit & Lautamo, Tiina 2021. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Toimintaterapeuttiliitto. Verkkojulkaisu. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toi_hyvät_arviointikaytanot_2021.pdf>. Viitattu 25.8.2021. 6–11.

Asunta, Piritta 2018. Motorisen oppimisen vaikeuden tunnistaminen ja tukeminen kouluympäristössä. University of Jyväskylä. Väitöskirja. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59850/Piritta_Asunta_screen_korjattu.pdf?sequence=4&isAllowed=y.> Viitattu 28.4.2021.

Ayres A. Jean 2015. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Opetus 2000. 2.painos. Vantaa: PS-kustannus. 26–31, 38–39, 79.

Ayres A. Jean 1992. Kun lapsi ei opi leikkimään. Aistitoimintojen yhdentymishäiriöt ja sensorisen integraation terapia. 1-5. painos. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 27.

Bal, D. 2006. Occupation of School: Handwriting. Teoksessa J.W. Solomon & J. O'Brien (toim.) Pediatric Skills for Occupational Therapy Assistants. 2nd Edition. Mosby Elsevier. 441.

Baskin, Amy 2002. Sweating the small stuff: improving children's motor skills. Today's Parent; Toronto vol 19, Iss 4: 45-48. <<https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/central/docview/232890695/2A2F329EC13B4BB1PQ/1?accountid=11363>>. Viitattu 3.4.2021.

Brown, Carol 2010. Improving fine motor skills in young children: an intervention study. Educational Psychology in Practice: theory, research and practice in educational psychology. Volume 26, 269-278. <<https://www-tandfonline-com.ezproxy.metropolia.fi/doi/full/10.1080/02667363.2010.495213>>. Viitattu 3.4.2021.

Cantell, Marja & Smyth, Mary & Ahonen, Timo 1994. Clumsiness in adolescence: Educational, motor and social outcomes of motor delay detected at 5 years. Adapted Phys-

ical Activity Quarterly, 11: 115–129. <https://www.researchgate.net/publication/279888159_Clumsiness_in_Adolescence_Educational_Motor_and_Social_>. Viitattu 3.4.2021.

Case-Smith, Jane 2015. Foundations and Practice Models for Occupational Therapy with Children. Teoksessa Case-Smith, J. & Clifford O'Brien, J. Occupational Therapy for Children and Adolescents. 7 painos. St. Louis: Elsevier Mosby. 65.

D` Arrigo, Rachel & Copley, Jodie & Poulsen, Anne & Ziviani, Jenny 2019. Parent engagement and disengagement in paediatric settings: an occupational therapy perspective. Disability and Rehabilitation Volume 42, 2020 - Issue 20. <[https://www-tandfonline-com.ezproxy.metropolia.fi/doi/full/10.1080/09638288.2019.1574913](https://www.tandfonline-com.ezproxy.metropolia.fi/doi/full/10.1080/09638288.2019.1574913)>. Viitattu 4.4.2021.

Dinehart, Laura 2014. Handwriting in earlychildhood education: Current research and future implications. <https://www.researchgate.net/publication/264763007_Handwriting_in_early_childhood_education_Current_research_and_future_implications>. Viitattu 30.1.2021.

Espoo 2020. Moniammatillista yhteistyötä oppilaiden hyvinvoinnin eteen – koulutoimintaterapia etsii ratkaisuja arjen haasteisiin. <[https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opeus/Moniammatillista_yhteistyota_oppilaiden_\(188082\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opeus/Moniammatillista_yhteistyota_oppilaiden_(188082))> Viitattu 21.8.2021.

Exner, Charlotte 2005. Development of Hand Skills. Teoksessa Case-Smith, Jane (toim.): Occupational Therapy for Children. 5. painos. Missouri: Elsevier Mosby. 304–307.

Fox, Leah 2016. Effects of Technology on Literacy Skills and Motivation to Read and Write. The College at Brockport: State University of New York. Digital Commons@Brockport. <https://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.fi/&httpsredir=1&article=1535&context=ehd_theses>. Viitattu 31.1.2021.

Furman, Ben 2003. Muksuoppi – Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. 3.painos. Helsinki: Tammi. 42–57.

Hyytiäinen, Sari 2020. Kirjoitustaito heikkenee Suomessa- ”Näkyä kaikilla tasoilla”. Särinko, Eija (toim.) Svt nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/utiset/kirjoitustaito-heikkenee-suomessa-nakyy-kaikilla-tasoilla>. Viitattu 12.1.2021.

Holmberg, Kristiina & Shemeikka-Oubella, Jonna 2019. Lupaavia tutkimustuloksia toimintaterapian vaikuttavuudesta kirjoitustaidon edistymisestä. Toimintaterapialiitto. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/artikkeli/lupaavia-tutkimustuloksia-toimintaterapian-vaikuttavuudesta-kirjoitustaidon-edistymisessa/>>. Viitattu 20.3.2021.

Huotilainen, Minna 2014. Käsikirjoitus vähenee- miten se vaikuttaa meihin? Toivanen, Tuuli (toim.) Yle Uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-7037746>. Viitattu 19.9.2021.

ICF-luokitus 2021. ICF-koodit sähköisenä kirjana. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/icf-luokitus>>. Viitattu 1.6.2021.

Ikonen, Oiva 2001. Oppimisvalmiudet ja opetus. PS-kustannus. Kolmas painos. Juva: WS Bookwell Oy. 18–25.

Iverson, S.& Berg, K.& Ellertsen, B. & Tonnessen, F.E. 2005. Motor coordination difficulties in a municipality group and in a clinical sample of poor readers. *Dyslexia*, 11: 217–231. <https://www.researchgate.net/publication/7632951_Motor_coordination_difficulties_in_a_municipality_group_and_in_a_clinical_sample_of_poor_readers>. Viitattu 3.4.2021.

James, Karin Harman 2018. Visual and motor experiences of handwriting contribute to gains in visual recognition. <https://www.researchgate.net/publication/327959422_Visual_and_Motor_Experiences_of_Handwriting_Independently_Contribute_to_Gains_in_Visual_Recognition>. Viitattu 30.1.2021.

Jones, Lise & Machover, Peggy 2000. Teoksessa: Solomon, Jean (Editor) 2000. *Pediatric skills for Occupational Therapy Assistants*. St Louis, Missouri: Mosby, Inc. 258–265.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen Yliopistopaino Oy Juvenes Print. 28, 44.

Karell, Inka & Karjalainen, Eveliina & Waris, Annika & Metsäranta, Anne & Laitinen, Anne 2020. Koulutoimintaterapia Espoossa. Video. Espoon Kaupungin Youtube-kanava. <<https://www.youtube.com/watch?v=B9qnlCk74yw>>. Viitattu 13.1.2021.

Kielhofner, Gary 2008. *Model of Human Occupation – Theory and application*. 4. painos. Baltimore, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, a Wolters Kluwer business. 1, 12–20, 86–87, 101–108, 185–189.

Korpivaara, Pirita & Heikkilä, Riikka 2021. Lisätietoa LUKINO hankkeesta. Niilo Mäki Instituutti. <<https://www.nmi.fi/lukino/lisatietoa-lukino-hankkeesta/>>. Viitattu 4.9.2021.

Kranowitz, Carol Stock 2015. *Tahatonta tohellusta – Sensorisen integraation häiriö lapsen arkielämässä*. 4., uudistettu painos. Opetus 2000-sarja. Käännös: Lari Tapola. Jyväskylä: PS-kustannus. 33, 94, 243–245.

Kuh, Diana & Hardy, Rebecca & Butterworth, Suzanne & Okell, Lucy & Richards, Marcus & Wadsworth, Michael & Cooper, Cyrus & Sayer, Avan Aihie 2006. Developmental origins of midlife physical performance: Evidence from a British birth cohort. *American Journal of Epidemiology*, 164: 110–121. <<https://academic.oup.com/aje/article/164/2/110/74570?login=true>>. Viitattu 3.4.2021.

Käypä hoito 2013. Paikallinen mekaaninen paine. Ketola Ritva. Duodecim. <<https://www.kaypahoito.fi/nix00701>>. Viitattu 29.6.2021

Launis, Martti & Lehtelä Jouni (toim.) 2011. Ergonomia. Työterveyslaitos. Helsinki: Tammerprint Oy. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136841/978-952-261-059-1_Ergonomia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 16.9.2021.

Leino, Kaisa & Nissinen, Kari & Puhakka, Eija & Rautopuro, Juhani 2016. Lukutaito luodaan yhdessä – Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016.) Jyväskylän Yliopisto, IEA, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä 2017. <<https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/julkaisuluettelo-1/julkaisujen-sivut/2017/PIRLS%202016%20RAPORTTI.pdf>> Viitattu 11.9.2021. 29–34.

Lowman, Dianne 2000. Development of occupational performance components 65-88. Teoksessa: Solomon, Jean 2000 (Editor). Pediatric skills for Occupational Therapy Assistants. St Louis, Missouri: Mosby, Inc. 82-83.

Mikkonen, Kirsi. 2015. Potilaan lääkärilehti. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukeminen. <<https://www.potilaanlaakarilehti.fi/artikkelit/oppimisvaikeuksien-tunnistaminen-ja-tukeminen>> Viitattu 30.1.2021.

Mueller, Pam & Oppenheimer, Daniel 2014. The Pen Is Mightier Than the Keyboard: Advantages of Longhand Over Laptop Note Taking. <<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0956797614524581>>. Viitattu 30.1.2021.

Murray, G.K. & Veijola, J. & Moilanen, K. & Miettunen, J. & Glahn, D.C. & Cannon, T.D. & Jones, P.B. & Isohanni, M. 2006. Infant motor development is associated with adult cognitive categorisation in a longitudinal birth cohort study. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47: 25–29. <https://www.researchgate.net/publication/7365678_Infant_motor_development_is_associated_with_adult_cognitive_categorisation_in_a_longitudinal_birth_cohort_study>. Viitattu 3.4.2021.

Mäntymaa, Eero 2019. Suomi siirsi erityisoppilaat suuriin luokkiin, eivätkä kaikki opettajat pidä muutoksesta: "En ole koskaan ollut näin väsynyt". Yle Uutiset. <<https://yle.fi/uutiset/3-10644741>>. Viitattu 28.8.2021.

Nurmi, J-E. & Ahonen, T. & Lyytinen, H. & Lyytinen, P. & Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus, E-kirja.

O'Brian, Jane & Coker-Bolt, Patty & Dimitropoulou Katherine 2020. Application of Motor Control and Motor learning. Teoksessa: O'Brien, Jane & Kuahneck, Heather, Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents. 8 painos. St Louis: Elsevier. 395.

O'Brian, Jane & Kuahneck, Heather 2020. Using Occupational Therapy Models and Frames of Reference with Children and Youth. Teoksessa: O'Brien, Jane & Kuahneck, Heather, Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents. 8 painos. St Louis: Elsevier. 39.

OECD. PISA. Programme for International Student Assessment. <<https://www.oecd.org/pisa/>>. Viitattu 28.8.2021.

Opetushallitus 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf>. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.2.2021. 29–31, 101.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. PISA-tutkimus ja tulokset 2018. <<https://minedu.fi/pisa-2018>>. Viitattu 28.8.2021.

Routarinne, Sara & Uusi-Hallila, Tuula 2008. Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla. Juva: Bookwell Oy. 36, 120–121, 242–245.

Savolainen Tuija & Aralinna Virpi (toim.) 2017. Toimintaterapianimikkeistö. Kuntaliitto. Helsinki. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toimintaterapianimikkeisto.pdf>. Viitattu 4.7.2021.

Schell, Barbara A. Boyt & Gillen, Glen 2019. Willard and Spackman's Occupational Therapy. 13. painos. Philadelphia: Wolters Kluwer. 115-119.

Schneck, Colleen & O'Brien, Shirley 2020. Assessment and Treatment of Educational Performance. Teoksessa: O'Brien, Jane & Kuahneck, Heather, Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents. 8 painos. St Louis: Elsevier. 383–384.

Suomi, Kimmo & Kajannes Katriina 2011. Ymmärrys hoi! Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen. Jyväskylä: Bookwell Oy. 72.

Sutton, Shirley & Aquilla, Paula (toim.) 2001. Leikki linkkinä lapseen: toimintaterapiaa sensorisen integraation keinoin. Opetus 2000. Juva: PS-Kustannus. 49–59.

Tilastokeskus 2021. Tehostettu tai erityinen tuki joka viidennellä peruskoululaisella. <https://www.stat.fi/til/erop/2020/erop_2020_2021-06-08_tie_001_fi.html>. Viitattu 28.8.2021.

Taylor, Renée R. 2017. Kielhofner's Model of Human Occupation. Theory and Application. 5. painos. Philadelphia: Wolters Kluwer. 17–30, 116–121, 209–210.

Toimintaterapeuttiliitto 2021. Toimintaterapia perustuu toiminnantieteeseen. <<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia/>>. Viitattu 22.9.2021.

Toimintaterapeuttiliitto 2021. Toimintaterapeutti. <<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>>. Viitattu 20.9.2021

Tolonen, Laura 2018. Miten saada lapset ja nuoret lukemaan? 2,5 miljoonan euron opettajien koulutusohjelmalla haetaan uusia keinoja. Yle Uutiset. <<https://yle.fi/uutiset/3-10368775>>. Viitattu 4.9.2021

Tossavainen, Timo & Löytönen, Markku (toim.) 2018. Sähköistyvä koulu. Oppiminen ja oppimateriaalit muuttuvassa tietoympäristössä. Suomen tietokirjailijat ry. Helsinki 2019: Edita Prima Oy. <https://www.suomentietokirjailijat.fi/media/julkaisut/verkkoon_sahkoistyva_koulu_2019_final_.pdf>. Viitattu 2.9.2021.

Työterveyslaitos. Ergonomia. <<https://www.ttl.fi/tyontekija/tuki-liikuntaelinten-terveys/ergonomia/>>. Viitattu 1.9.2021.

Valtiovarainministeriö. Saavutettavuus. <<https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>>. Viitattu 10.1.2021.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi. 9–10.

Yuan, Ye & Brown, Steven 2014. The Neural Basis of Mark Making: A Functional MRI Study of Drawing. PLoS ONE 9(10): 108628. Department of Psychology, Neuroscience & Behaviour, McMaster University, Hamilton, Ontario, Canada. <https://www.researchgate.net/publication/266380944_The_Neural_Basis_of_Mark_Making_A_Functional_MRI_Study_of_Drawing>. Viitattu 5.4.2021. 5–9.

Äidinkielen opettajain liitto ry 2019. Hyytiäinen Sari. Lausunto Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle 13.11.2019. <<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-273343.pdf>>. Viitattu 4.9.2021.

Österberg, Anne & Kuusela, Nina 2014. Näppärät näpit – Hienomotoristen harjoitusten tehtäväkortit. Kuopio: PS-kustannus.

Videon käsikirjoitus

Kesto	Kuvakoko	Kohtaus/tapahtuma	Mediat ja efektit
20sek	Kokokuva; Kuva pysäytetty	Otsikko: Kynätyöskentelyä tukevia toimintoja Tekijät: Sonja Laaksonen ja Vuokko Pieniniemi Yhteistyökumppanit: Espoon koulutoimintaterapeutit Puhuja: Sonja Laaksonen (kuvan alhaalla)	Kynäotokuva
	Kokokuva; Kuva pysäytetty	Tekstitys keskellä: Videolla esitellään toimintoja, jotka tukevat 1–3 luokkalaisen kynä- ja kirjoitustaitojen kehittymistä. Esimerkit tukevat ja vahvistavat hienomotoriikan kehittymistä, hahmotamista ja silmä- käsi yhteistyötä, sekä monia muita lukuisia taitoja. Videon toiminnot ovat muokattavissa jokaisen yksilön mielenkiinnon kohteiden mukaisesti.	Taustalla kuva kaikista välineistä mitä videolla esiintyy
	Kokokuva; Kuva pysäytetty	Otsikko: Askartelu Tekstitys alareunassa: Askartelua on helppo mukauttaa ja porrastaa mielenkiinnon ja taitojen mukaisesti.	Askarteluvälineistä kuva

	kamera kiertää teosten ympäri	<p>Kuvaa erilaisista askartelu välineistä: Tehty valmiiksi lennokkeja, kirppuja, foliosta muotoiltuja hahmoja, maalattuja/piirrettyjä kortteja, 3D kortti, maitotölkistä askarreltu barbille tuoli.</p> <p>Tekstitys alareunassa: Erilaisten materiaalien käsittely aktivoi tuntoaistia ja kehittää sorminäppäryyttä. Saksien käyttö vahvistaa sormien eriytyneitä liikkeitä, sekä silmän ja käden yhteistyötä. Piirtäminen ja maalaaminen vahvistaa motorista kontrollia, kynäotetta ja kynätaitoja.</p> <p>(Elokuvan tyylinen tekstitys koko videon ajan)</p>	
	Pysäytetty kuva ja liikkuva kuva	<p>Otsikko: Origamikirppu</p> <p>Kirppupelin tarvittavat välineet; A4 paperi, sakset ja kynä. (tämä hetken näkyvässä, jonka jälkeen alkaa askartelu)</p> <p>Tekstitys: Kirpun tekeminen vahvistaa kognitiivisia valmiuksia ja tarkkaa ohjeiden seuraamista. Paperia taittelu vahvistaa hahmottamista ja sorminäppäryyttä. Saksilla leikkaaminen vahvistaa sormien eriytyneitä liikkeitä ja motorista sarjan tuottoa.</p>	<p>Kirpun tekeminen nopeutettuna</p> <p>Selostetaan toimintoa, samalla kuvataan koko askartelu.</p>

	Liikkuva kokokuva	<p>Näytetään vielä lopuksi pelin toiminta yhdellä kädellä ja kahdella kädellä.</p> <p>Tekstitys: Kirpun pelaaminen vahvistaa sormien liikerataa, sormien eriyttämistä, pinsettioitetta.</p> <p>Kirpun pelaamista voi harjoitella yhdellä tai kahdella kädellä, näin voidaan ottaa huomioon pelaajan valmiudet peliin.</p>	Kuvataan kun lapsi pelaa kirpulla
	Kuva	Otsikko: Puuha-, tehtävä- ja värityskirjat	Puuha ja värityskirjoista kuva
	Kamera videoi	<p>Useampi tehtäväkirja pöydällä ja tulostettuja tehtäviä. Penaali kyniä, kumi esillä. Myös mahdollisesti teroitin? Kamera kuvaa lapsen puuhakirjan täyttämistä labyrintti ja väritysmien. Muutamman sivun kääntäminen ja videon kohdistaminen käsiin.</p> <p>Tekstitys alareunassa: Puuha- ja tehtäväkirjat vahvistavat visuaalisen hahmottamisen lisäksi motorista kontrollia ja silmän ja käden yhteistyötä. Sivujen kääntäminen vahvistaa keskilinjaa ylittämistä, pinsettioitetta ja sorminäppäryyttä.</p>	

	Koko kuva py-säytetty	<p>Otsikko: Lauta- ja korttipelit - Yhteistä tekemistä</p> <p>Teksti alareunassa: Kyseiset pelit lainattu kirjastosta.</p> <p>Peleissä korostuu aikuisen läsnäolo lapsen kanssa ja yhteinen tekeminen.</p>	Peleistä kuva ja korttitalo
	Kamera seuraa toimintaa	<p>Lapsi pelaa aikuisen kanssa monopolia.</p> <p>Tekstin alareunassa: Erilaisten pelien sääntöjen seuraaminen vahvistaa tarkkaavaisuutta, keskittymistä sekä hahmottamista. Pelinappuloiden ja korttien käsittely vahvistaa pinsettiotetta, hienomotoriikkaa, sormien eriyttämistä ja voimansäätelyä. Mielekäs peli ei tunnu harjoittelulta, ja samalla pelaaminen kehittää kirjoittamisen tarvittavia valmiuksia.</p>	Monopolissa noppa, kortteja, pelinappulat, talot, rahat nämä kohtaukset kuvattuna videolla
	Videoitu kiertävästi koko pöytä	<p>Otsikko: Rakentelu - Vain mielikuvitus rajana</p> <p>Useampia rakenteluun soveltuvia välineitä pöydällä; käpylehmä, kaarnavene, kivitorni, hamahelmet, kynätorni, legoja, korttipakka taideteos, huojuvan tornin palikoita kasassa, vasara, nauvoja ja lauta.</p>	

		Teksti alareunassa: Rakentelussa on monipuolisesti variaatioita ja toteutustapoja rajattomasti.	
	Kuvataan toimintoa	Lapsi askartelee käpylehmää ja aikuinen rakentaa omaa teosta. Käpylehmän rakentaminen ulkona Teksti alareunassa: Rakentelussa vahvistuu muun muassa hienomotoriikka, sormien voimansäätely, silmä- ja käsi yhteistyö, kognitiiviset valmiudet ja hahmottaminen Luonnon materiaalien soveltaminen on myös ekologinen vaihtoehto	Lapsi tekee käpylehmää ja aikuinen kaarnavenettä
	Pysäytetty kuva	Otsikko: Arjentoiminnot Teksti: Erilaisten ruokien ja välineiden käsittely, purkkien avaaminen, sekä kengännauhojen solmiminen vahvistavat hienomotoriikkaa.	Taustalla kuva arjentoiminnoista. Taustalla hedelmiä ja muita välineitä
		Lapsi kuorii käsin kananmuna, ja tekee itselleen välipalaleivän Teksti alareunassa: Kananmunan kuoriminen kehittää tarkkaa silmän ja käden yhteistyötä, sormien eriytyneitä liikkeitä ja voimansäätelyä. Leivän voiteleminen vahvistaa välinetyöskentelyä	

Video no- peutettuna	Kamera seuraa koko toimintoa	<p>Lapsi avaa piparkakkutaikinapaketin, painelee taikinaa, kaulitsee taikinan, painaa muotteja taikinaan ja asettelee ne pellille.</p> <p>Teksti alareunassa: Piparkakkutaikinapaketin avaamisessa vahvistuu pinsettiote ja voimansäätely. Piparkakkuja tehdessä tulee kosketusta erilaisiin pintoihin, kuten karhea kaulin, metalliset muotit ja pehmeä taikina. Erilaisten pintojen koskettelu vahvistaa tuntoaistimuksia. Tavaroiden kurkottaminen eripuolilta pöytää, vahvistavat keskilinjan ylittämistä.</p>	Arjen toiminnot jatkuu Jokaista toimintaa kuvataan hetken ja sitten siirrytään liukuvana toiseen toimintoon.
	Lopputeksti “the end” tyylinen lista toimin- noista, joka liik- kuu ylhäältä alas.	<p>Kaikki videolla esitellyt toiminnot vahvistavat kirjoitustaidon kehittämisessä vaadittavia tärkeitä valmiuksia.</p> <p>Nettisivustoja, jossa monipuolisesti erilaisia tehtäviä ja pelejä; Vahvike.fi papunet.net ryhmärenki.fi oppijailo.fi, neuvokasperhe.fi Voppi.fi</p>	Linkit hyperlinkkeinä.

Kuvailutulkkaus

Videon ensimmäisessä diassa on otsikko: Kynätaitoja vahvistavia toimintoja. Otsikon alla on sininen Espoo logo ja vieressä lukee tekijät: Metropolian toimintaterapeuttiopiskelijat Sonja Laaksonen ja Vuokko Pieniniemi. Tekijöiden alla on Tanja T:n lyijykynällä piirretty neljän kuvan sarja kynäotteen kehittymisestä. Kuvan alla on yhteistyökumppanit: Espoon kasvun ja oppimisen toimialan opiskeluhuollon toimintaterapeutit Anne Laitinen ja Anne metsäranta. Tausta on vaaleansininen ja dia on pysäytetty.

Toisen dian otsikko on askartelu. Otsikon alla on kaksi kuvaa. Vasemman puolimmainen kuva sisältää erilaisia tarvikkeita, joita voi hyödyntää askartelussa. Kuvatulla pöydällä on tarroja, värikkäitä kartonkeja, helmiä, nauhoja, 3D-kuvia, maitotölkki, paperilennokki, origami kirppu, liimapuikkoja, saksia, foliota, värikyniä. Oikean puolimmaisessa kuvassa on vaaleahiuksinen lapsi, joka pitää kahdella kädellä origami kirppua. Lapsi istuu tuolilla ja käsivarret nojaavat pöydän reunaan tukeutuen. Kirppua on väritetty sinisellä ja punaisella tussilla, siihen on piirretty tähtiä, sydämiä ja kirpun sisälle on kirjoitettu numerot yhdestä kahdeksaan. Pöydällä on useampi värikynä ja paperi. Dia on pysäytetty.

Seuraavassa diassa on sama askarteluvälineiden kuva, kuin edellisessä diassa. Kuva kulkeutuu liukuvasti ylhäältä alas ja pysähtyy kuvan alareunaan. Pysähdyksen jälkeen tulee video, jossa vaaleahiuksinen lapsi alkaa askartelemaan origami kirppua pöydän ääressä. Pöydällä on sininen Marimekon raidallinen penaali ja lilat lapsien sakset.

Lapsi ottaa kiinni A4 paperin kulmasta ja taittaa paperin, niin että muodostuu kolmio. Hän leikkaa ylimääräisen suorakaiteen muotoisen suikaleen saksilla pois. Lapsi avaa kolmion ja taittaa paperin toisin päin kolmioksi niin, että neliön jokaisesta kulmasta lähtee taitos muodostaen X kirjaimen neliön keskelle.

Tämän jälkeen lapsi taittaa huolellisesti neliön jokaisen kulman kohti keskustaa, jolloin muodostuu pienempi neliö. Tämän neliö lapsi kääntää ympäri pöytää vasten ja taittaa jälleen samalla tavalla neliön jokaisen kulman huolellisesti kohti neliön keskipistettä. Näin lapsen taittelusta muodostui jälleen pienempi neliö. Lapsi taittaa neliön kahtia, avaa taitoksen ja taittaa sen uudelleen kahtia toisin päin poikkisuuntaisesti. Taittamisen jälkeen lapsi avaa kirppuun syntyneitä luokkuja ja yrittää pujottaa peukalot ja etusormet

muodostuneisiin koloihin. Toinen henkilö auttaa muotoilemaan tuotoksen teräväksi pyramidin tyyliseksi kirpuksi. Video on nopeutettu ja kuvakulma on kohdistunut lapsen käsien työskentelyyn.

Videon jälkeen tulee uusi dia, jossa lapsi pitää valmista origami kirppua käsissään hymyillen. Kuva on lähes samanlainen kuin aiemmassa diassa, jossa oli lapsi valmiin kirpun kanssa.

Seuraavaksi tulee video, jossa sama lapsi istuu pöydän ääressä kyynärpäät tuettuna pöytää vasten. Lapsi pujottelee eri kokoisia ja värikkäitä helmiä vihreän paperinauhan läpi. Lapsi poimii yhdellä kädellä helmen noin kahden desin kokoisesta oranssista purkista ja pujottaa helmen nauhan läpi. Lapsi poimii helmiä vuorotellen oikealla ja vasemalla kädellä. Helmien poimiminen ja pujottaminen toistuu kolme kertaa.

Seuraavassa diassa on otsikko: kynätehtävät. Otsikon alla on kaksi kuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on levitetty lattialle näppärät näpit tehtäväkortit. Tehtäväkortit sisältävät paljon erilaisia hienomotoriikkaa vahvistavia tehtäviä. Korteissa näkyy kynäsokkeloita ja askarteluvinkkejä. Oikean puolimmainen kuva on otettu lapsen koulupöydästä, johon on levitetty Muumien touhukas puuhakirja, Oppi ja Ilo veikeät piirrospuuhakorttipakka sekä tulostettuja kynäsokkeloita ja värityskuvia. Pöydällä on musta lyijykynä, taustalla näkyy viherkasvi, kaksi pientä pöytäkaiutinta ja purkillinen kyniä. Tämä dia on pysäytetty.

Tämän jälkeen tulee video, jossa lapsi kääntää Muumi tehtäväkirjan sivun alkaa tekemään kynäsokkelotehtävää pitäen lyijykynää oikeassa kädellä. Videota kuvataan lapsen olkapään takaa ja videota kuvataan ensin kaukaa, jonka jälkeen kamera lähestyy lapsen työskentelevää oikeaa kättä. Lapsi istuu valkoisen koulupöydän ääressä ja pitää vasemmalla kädellä tehtäväkirjaa paikallaan.

Toisella kynätehtävä videolla lapsi värittää internetistä tulostettua pystysuunnassa olevaa yksityiskohtaista kukka-aiheista tulostetta erivärisillä puukynillä. Vasemmalla kädellä lapsi pitää A4 kokoisesta paperista kiinni painaen kämmentä rennosti pöytään. Lapsen oikea käsi ylittää kehonkeskilinjan poimien värikyniä kehon vasemmalta puolelta. Lapsi värittää tarkasti kuvan eri sarakkeita pysyen ääriviivojen sisällä. Video kuvattu lapsen olkapään takaa ja videokuva zoomaa pikkuhiljaa kohti värityskättä.

Seuraavassa videossa lapsi on polvillaan keittiön lattialla, ja katse kohdistunut kaksi-osaisten jääkaapin alaosaan. Jääkaapin oveessa on magneeteilla kiinni oleva noin A4-kokoinen valkotaulu, jossa on lapsen mustalla tussilla piirtämä kuppikakku. Lapsi laittaa tussin kiinni jääkaapin oveen magneetilla ja poimii maasta käteensä toisen tussin. Hän avaa tussin korkin ja värittää kuppikakun yläosan vihreällä tussilla. Liikkuva video on kuvattu lapsen selän takana viistosti. Tämän jälkeen tulee kuva lopullisesta teoksesta. Piirretyssä teoksessa on valmis kuppikakku ja kakun päällä on kirsikka. Taustalla on piirrettyjä tähtiä, sydämiä ja jäätelötötterö. Piirroksessa on käytetty punaista, sinistä, vihreää ja mustaa valkotaulutussia.

Tämän jälkeen tulee videopätkä, jossa lapsi makaa vatsallaan lattialla. Hänellä on edessä matematiikan oppikirja, jonka sivuja hän kääntelee oikealla kädellä. Lapsi nojaa vasemman kyynärpäähän ja kyynärvarren varassa. Ajoittain hän avustaa sivujen kääntelyä vasemmalla kädellä. Kuvassa näkyy lisäksi lattialla aapinen, ja taustalla lapsen seepralelu.

Seuraavassa dia on kuva, jonka ylälaudassa on otsikko: Kirjoittamisen apuvälineitä. Otsikon alla on kaksi valokuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on 8 kynätukea rivissä. Vasemmalta päin lähtien ensimmäisenä on keltainen kynätuki, jossa on kynän peukalolle oma kolo. Seuraava keltainen kynätuki on kolmion mallinen yksinkertainen tuubi kynän varteen. Seuraavaksi rivissä ovat punainen ja sininen pyöreät kynätuet, joissa on poimutus. Keskellä kuvaa on punainen kynätuki, jonka päät kapenevat päin, ja keskellä on kolmionmallinen leveämpi tukikohta. Loput 3 kynätukea ovat samanlaisia; harmaa, sininen ja violetti kynätuki, joka on ylhäältä pullea pallomainen, ja jonka alareunassa on muotoillut syvennykset kolmelle sormelle kypsää kynäotetta varten. Oikeanpuolimmaisessa kuvassa on 7 eriväristä lyijykynää, joihin on laitettu vasemmassa kuvassa esiintyvät kynätuet lyijykynien varsiin lähelle kynän kärkeä. Oikeanpuolimmaisesta kuvasta puuttuu yksi pallomainen harmaa kynätuki.

Tämän jälkeen tulee kuvadia, jonka yläreunassa on otsikko: Lauta- ja korttipelit. Otsikon alla on kaksi kuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on kasassa lautapelejä. Alimmaisena on muuttuva labyrintti ja Blokus. Näiden pelien päällä on vasemmassa yläkulmassa UNO-kortit, ja niiden alla Kimble. Oikealla puolella on MEMO- muistipelit. Alareunassa on Yatzy ja pussissa aakkoskirjaimia Alfapet pelistä. Oikeanpuolimmaisessa kuvassa lattialla raidallisen maton päällä istuu lapsi, joka pitelee käsissään Monopoly-peliä. Lapsen takana lattialla on avattu Monopoly pelilauta. Lisäksi lapsen edessä on levitelty lisää

pelejä: huokuva torni, skibbo kortit, neljän suora matkaversio, kalaha puualusta lasihelmineen, laivan upotus matkaversio, dominopalikoita, Afrikan tähti, mini petanki, Yatzy, sekä puutikkuja. Kuva on otettu yläviistosta. Seuraavaksi tulee lyhyt videopätkä, jossa kuvataan äskeistä kuvaa lapsesta istumassa pelien keskeltä zoomaten kuvaa ylhäältä alas.

Seuraavassa videopätkässä on aikuinen ja lapsi. Molemmat makaavat vatsallaan lattialla kohtisuoraan toisiaan vasten. Heidän välissään on Monopoly pelilauta, jonka päällä on Monopolyyn kuuluvat korttipinkat, kaksi noppaa, pelinappulat ja muutamat talot aseteltuina ostettujen kohteiden päälle. Pelilaudan vasemmalla puolella on leikkirahoja ja kolme kiinteistökorttia lattialla. Pelilaudan oikealla puolelle on Monopolyn rasia, jossa on lisää pelin välineitä. Myös pelilaudan oikealla sivulla on lattialla lisää peliin kuuluvia leikkiseteleitä. Tyttö liikuttaa pelilaudalla pelinappulaansa pitäen siitä kiinni pinsettioitteella. Hän ylittää kehonsa keskilinjan kurottaessaan oikealla kädellä pelilaudan vasempaan reunaan. Tämän jälkeen aikuinen ottaa käteensä leikkirahat, ja laskee niistä kaksi seteliä, jotka hän ojentaa oikealla kädellä lapselle pelilaudan yli. Lapsi ottaa rahat vastaan oikealla kädellä ja laittaa ne hänen oikealla puolellaan olevien leikkirahojen päälle pinoon. Lapsi ottaa rahoja molempiin käsiinsä, ja laskee vaihtorahaa, jota ojentaa takaisin aikuiselle.

Seuraavaksi tulee kuvadia, jonka otsikko on: Rakentelu. Otsikon alla on kaksi kuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on kolme käpylehmää kalliolla. Kuva on otettu hyvin läheltä ja tarkennettu käpylehmiin. Taustalla näkyy lisää käpyjä. Käpylehmillä on jokaisella neljä oksanpätkää jalkoina. Oikeanpuolimmaisessa kuvassa on ylhäältäpäin kuvattuja legoja. Legoja on paljon erilaisia ja eri värisiä, ja niistä on rakenneltu erilaisia pieniä rakennelmia.

Seuraavaksi tulee video, jossa lapsi ja aikuinen istuvat lattialla maton päällä kohtisuoraan toisiansa vasten. Heidän välissään on kasattuna huokuva torni. Aikuinen vetää oikealla kädellä huovuvasta tornista palikan ja asettaa sen tornin päälle. Hän ottaa vasemman käden avuksi tasapainottaessaan palikan tornin päällimmäiseksi. Tämän jälkeen lapsi työntää vasemmalla kädellä tornista palikkaa. Hän kokeilee sormenpäillä muutamaa palikkaa, ja etsii sopivaa palikkaa, joka irtoaisi tornista helposti. Lopulta lapsi työntää toiseksi alimmasta rivistä palikan etusormella niin, että se putoaa lattialle. Hän poimii palikan oikealla kädellä ja asettaa sen kahdella kädellä tornin päälle edellisen palikan viereen.

Seuraavassa videopätkässä lapsi istuu matolla risti-istunnassa. Hän asettelee kaksi korttia molemmilla käsillä vastakkain. Lapsi ottaa edessään olevasta korttipakasta kaksi korttia lisää, joita alkaa asettelemaan edellisten korttien viereen yrittäen tasapainotella niitä nojaamaan toisiaan vasten. Tämän lyhyen videopätkän jälkeen tulee toinen video pätkä, jossa lapsi makaa vatsallaan matolla. Hänellä on edessään pyöreä korkkimateriaalista valmistettu pannunalusta, johon on pistetty useita hammastikkuja. Lapsi pistää oikealla kädellä tikun pannunalustaan, ja poimii vasemmalla kädellä täydestä hammastikku purkista uuden tikun. Hän siirtää tikun oikeaan käteen, ja painaa jälleen tikun alustaan. Hän poimii oikealla kädellä uuden tikun pinsettioitteella ja painaa senkin alustaan.

Seuraavassa videossa ollaan ulkona. Lapsi istuu kalliolla, hänellä on edessään käpyjä, risuja ja yksi valmis käpylehmä. Lapsella on kädessään oksa, jonka hän katkaisee käyttäen molempia käsiä. Hän katkaisee katkenneen oksan vielä pienemmiksi tikuiksi ja ottaa tämän jälkeen käteensä kävyn, johon alkaa asettelemaan tikun pätkää käpylehmän jalaksi. Hän pitää käpyä vasemmassa kädessä ja kohdistaa oikealla kädellä oksan pätkän käpyyn. Hän siirtää kävyn oikeaan käteen, poimii vasemmalla kädellä kalliolta toisen oksan pätkän, ja työntää myös sen käpyyn. Lapsi laskee käpylehmän kalliolle ja katkaisee toisen oksan pätkän kahtia, ja työntää oksan palat käpyyn.

Tämän jälkeen tulee kuva, joka on kuvattu kohtisuoraan ylhäältä päin. Kuvassa on vasara, ruuvimeisseli, nautoja, pensseli, kaksi koukkua, ikkunan avaaja sekä kuusiokoloavain. Kuvan jälkeen tulee video, joka on kuvattu ulkona. Video on kuvattu lähietäisyydeltä kohdistettuna käsiin ja videon henkilö vasaroi nautoja lautaan. Lyhyessä videopätkä kuvataan, kuinka naula vasaroidaan lautaan.

Seuraavaksi tulee dia otsikolla: Arjen omatoimisuus. Otsikon alla on kaksi kuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on lapsi, joka pitelee käsissään hedelmäsmoothie pussia. Lapsi on avaamassa pussin kierrekorkkia oikealla kädellä pitäen pussista kiinni vasemmalla kädellä. Oikean puolimmaisessa kuvassa on ripustettava pyykinkuivausteline, jossa roikkuu pyykkipojilla kiinni erivärisiä sukia.

Seuraavaksi tulee video, jossa lapsi istuu keittiön pöydän ääressä. Lapsi leikkaa veitsellä halki croissantia. Hän pitää vasemmalla kädellä kiinni leikkuulaudan päällä olevasta croissantista leikatessa sahaavalla liikkeellä oikealla kädellä croissantia halki. Lapsi saa croissantin halkaistua ja maistaa siitä pienen palan. Lapsi avaa croissantin, pudistelee muruset käsistään ja avaa kahdella kädellä pöydällä olevan Oivariini purkin kannen. Hän

ottaa oikeaan käteensä voiveitsen, kurottaa ottamaan voita rasiasta ja alkaa levittämään sitä croissantin päälle pitäen vasemmalla kädellä kiinni croissantista. Seuraavaksi tulee lyhyt videopätkä, jossa lapsi avaa smoothie mehupussin kierrekorkin pitäen korkista kiinni pinsettioitteella ja tehden käden kiertoliikkeitä vasemman käden tukiessa pussia. Tämän jälkeen lapsi alkaa juomaan smoothietä. Tämän jälkeen tulee lyhyt video pätkä, jossa lapsi kuorii kananmunaa. Hänellä on pöydällä lautanen, johon hän laittaa kuoren-palasia irrotettuaan ne kananmunan ympäriltä. Pöydällä on lisäksi keltainen kananmunanleikkuri.

Seuraavaksi tulee dia, jossa on kaksi valokuvaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on läpinäkyvä kulho, jossa on pistaasipähkinöitä, säilykeananaspurkki, oliivipurkki, sekä eri-värisiä leivonta koristeita läpinäkyvissä purkeissa. Oikeanpuolimmaisessa kuvassa on kaksi kaulinta, vispilä, paketti lehtitainalevyjä, metallisia piparkakkumuotteja sekä rasia, jossa on salvoilla suljettava kansi.

Tämän jälkeen tulee dia, jossa on kolme valokuvaa. Vasemmassa yläkulmassa on kuva, jossa näkyy lähikuvassa kynsileikkurit, joilla leikataan oikean käden pikkusormen kynttä. Kuvan alla on toinen kuva, jossa näkyy nauhalliset lenkkarit ja housut, joissa on nappi ja vetoketju. Oikealla on valokuva, jossa on hiusharja, sähköhammasharja, perinteinen hammasharja, hammastahna tuubi, hammaslankavälineet, hiuspinnejä ja ponnareita.

Seuraavaksi tulee lyhyt videopätkä, jossa on pyykinkuivausteline, jossa on kiinni pyykkipoikia ja päällä muutamia sukkia. Videolla näkyy kädet, jotka ripustavat sukkaa pyykkitelineeseen pyykkipojilla.

Seuraavassa videossa näkyy tyttö istumassa lattialla lähes kohtisuoraan ylhäältä päin kuvattuna sekä kädet, jotka letittävät tytön tukkaa. Kädet pitelevät hiuksia kolmessa eri jaoksessa, joita letittää vieden niistä toistensa päälle. Videolla näkyy sormien eriytyneitä liikkeitä ja kahden käden yhteistyötä. Lopuksi letin päähän laitetaan pompula, jotta letti pysyy kiinni.

Seuraavaksi tulee videopätkä, jossa kuvataan läheltä neliapilaa ruohikon seassa. Lapsi poimii neliapilan ja vie sen kasvojensa viereen. Video seuraa käsistä lapsen kasvoihin, ja lapsi hymyilee suoraan kameralle.

Lopuksi tulee dia, jonka ylälaudassa lukee isolla: Vinkkejä ja materiaaleja:

Dian vasemmassa reunassa on videoilla esiintynyt lapsi, joka istuu lattialla ja hymyilee kameralle. Dian keskellä tulee allekkain vinkkisivusto: www.oppijailo.fi, www.neuvokasperhe.fi (tehtäväsivuja lapsille ja perheille), www.vahvike.fi(pelit osio), www.sinelli.fi/lasten-askartelu), www.martat.fi (pikkukokki), www.ryhmärenki.fi. Videon oikeassa alakulmassa lukee allekkain tekstit: Videon päähenkilö: Pilvi, Puhuja: Sonja Laaksonen, Musiikki: Bensound – Cute, Videon diat: Canva. Diassa on vaaleansininen tausta ja oikeassa yläkulmassa on Espoon logo. Video loppuu.